

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

ש"פ חקת

"חג הגאולה"

י"ב י"ג תמוז

גליון ל"ב (תקפ"ח)

יצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברזקלין, ניו יארק

417 טראי עזעניו

ד"ר תחא שנת נפלאות אראנו

שנת הצדק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ואחת לבריאה

בי"ה
 עש"ק פרשת חקת
 "חג הגאולה" י"ב י"ג תמוז
 ה"י תהא שנת אראנו נפלאות

תוכן ענינים

עיני הגאולה ומשיח

5 בעניני משיח.
7 חוגה בתורה - וילחם מלחמות ה'.
9 הגדר של יכוף כל ישראל.
11 מחכה לביאתו.
17 שאילת שלום למשיח.
19 אופן הכרת ישראל במלך המשיח.

שיחות

22 ספירת היסוד.
----	--------------------

לקוטי שיחות

23 שמיטת כספים בזה"ז.
24 קים ל"י בדרבא מיני . 24ביאור הטעם למה לא נטלו יהושע וכלב
31 פירות הארץ.
35 החידוש בהפירות שהביאו המרגלים.

אגרת קודש

36 דאגה בלב איש שיחנה.
----	---------------------------

חסידות

38 ידיעת סדר השתל"י.
38 העיין בלקו"ת פי חקת.

פשוטו של מקרא

עוד בענין כיבוס בגדיהם של הלויים לפי התרגום ופירש"י . . . 40

נגלה

צורת אות דל"ת ע"פ שיטת אדמ"ז 41

שונות

הרחמן דאדמו"ר בברחמ"ז 44

"חושבי שמות" 46

עניני הגאולה ומשיח

בעניני משיח

הרב ב.צ. ריבקיץ
ס. לואיס, מיזורי

(א) בחדשים אלו אשר כ"ק אדמו"ר שליט"א מעורר את כלל ישראל להתחזק בענינים של הגאולה העתידה וביאת המשיח בב"א, כדאי לציין ולהזכיר לשונו הזהב של רש"י בספר דניאל בקשר לענין זה.

בסי' דניאל פרק ח' מסופר אחד מחזיונות שראה דניאל בקשר לארבע גלויות (בבל, פרס, יון, אדום) ומה שיח"י לעתיד לבוא כמסופר שם באותו הפרק.

ושם באמצע הפרק (פסוק י"ב) "וצבא תנתן על התמיד בפשע וגו'". ופרש"י "וצבא תנתן על התמיד בפשע - וזמן מועד נתן להיות התמיד (פ"י קרבן תמיד) מסולק בשביל פשע".

ובפסוק שלאח"י (פסוק י"ג) "ואשמעה אחד קדוש מדבר (פרש"י אחד מן המלאכים) ויאמר אחד קדוש לפלמוני המדבר עד מתי החזון התמיד והפשע שמם תת וקדש וצבא מרמס" ופרש"י ויאמר - אותו המלאך, לפלמוני המדבר - למלאך שה"י מדבר וגוזר גזירות וצבא תנתן על התמיד בפשע, עד מתי החזון - הזה אשר עת התמיד להיות מסולק והפשע השומם יהי נתון תחתיו וכו'". ע"כ.

והיינו שדניאל ראה בחזיון שמלאך אחד גוזר גזירה שקרבן התמיד יהי בטל (ובמקום אחר פרש"י שזה הי' שש שנים לפני חורבן בית שני) וכמו שאמר "וצבא (פ"י זמן קצוב) תנתן על התמיד (פ"י קרבן תמיד) בפשע (פ"י בעבור הפשעים ח"ו של בני"י).

ואח"כ ראה דניאל שמלאך אחד שואל המלאך הלזה "עד מתי" יהי בטל חקרבו תמיד ויהי חורבן הבית, והיינו ק"מ ה"קצ"י.

(ב) ובפסוק י"ד מובא המענה של המלאך "ויאמר אלי עד ערב בקר אלפים ושלוש מאות ונצדק קודש".

ופרש"י בד"ה עד ערב בקר אלפים וגי' מאות - ראיתי פתר בשם רבינו סעדי' לדבר וכבר עבר (פ"י הזמן שפירש רבינו סעדי' שזוהי כוונת הפסוק, אך כבר עבר) וכו', **ובטוחים אנו כי דבר אלקינו יקום לעולם לא יופר** וכו'. והחזוה נצטוה לשתום ולחתום הדבר ואף הוא לא נגלה אלא בלשון סתום וחתום (פ"י שדניאל "החזוה" נצטוה מהקב"ה לשתום הדברים כפי שמסופר בסוף ספר דניאל י"ב, שאמר אליו מלאך מיכאל "ואתה דניאל סתם הדברים וחתם הספר עד עת קצ'") **ואנו נוחיל להבטחת מלכנו קץ אחר קץ ובעבור הקץ נודע כי טעה במדרשו והבא אחריו יתור וידרוש וכו'.** עד כאן לשונו הזהב של פרש"י.

אגב, יש לעיין במה שלכאוי' מבואר מפרש"י כאן שבעבור קץ אנו יודעים כי הקץ הי' בטעות וכמו שכתב רש"י "ובעבור הקץ נודע כי טעה במדרשו", אם זה סותר מה שמקובל לומר בקשר להקיצין שהיו זמן סגולה באותו זמן לביאת המשיח אלא שלא זכינו וכו'. ואולי אין זה סותר דלאחריו שלא הגיע הגאולה צריכים לומר שהקץ הי' בטעות עכ"פ למפרע, והי' יאיר עיינו.

(וידוע מה שרבינו הצ"צ ני"ע אמר לחתנו רלו"י ני"ע, על אלתו איפה הם הגילויים של משיח הנרמז על שנת תר"ח ענה לו צ"צ ני"ע "איז דער ניט גענוג וואס דער לקוטי תורה האט זיך פגעדרוקט אין תר"ח" וכן מסופר על ההמשך של רס"ו שהוא ילויים מאורו של משיח. ועי' בפתחא זעירא לסי' תפארת ציון נא"יז ז"ל שהאריך קצת בזה בעי' רד, ע"ש ותרזה נחת).

דרך אגב, יש להמתיק (מפסוקים אלו) מה שצ"ק אדמו"ר שליט"א הנהיג בתוך אנ"ש שי' לדרוש ביאת משיח והגאולה עם הביטוי "עד מתי" דוקא, אשר אנו רואים כן בפסוקים אלו שמלאך אחד ("אחד קדוש מדברי") שאל להמלאך הגוזר גזירות ("פלמוני המדברי") בלשון זה "עד מתי החזון והתמיד והפשע שמם תת וקדש וצבא מרמס", אשר שאל אותו בקשר להגאולה וקצו בלשון זה של "עד מתי".

נ.ב. אם יוכל אחד מהמשתתפים להודיעני המקור "בפירוש" בראשונים או אחרונים או ספרי דא"ח להענין שהזכרתי שה"ק"ץ הוא זמן מסוגל אלא שלא זכינו, אחיה אסיר תודה.

הוגה בתורה - וילחם מלחמות ה'

הרב ישכר דוד קלוזנר
נחלת הר חב"ד - אה"ק

כתב הרמב"ם בחל' מלכים (פ"א ה"ד): "ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', חרי זה בחזקת שהוא משיח" וכו' עכ"ל.

וחנה בלקו"ש חלק ח (ע" 358, 362) כתב בהערה ד"ה הוגה בתורה: "ראה ע"ז יט,א. [לעולם ילמד אדם תורה (מרבו, עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו - רש"י), ואחר כך יהגה" (יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא, להקשות ולתרץ - רש"י).] פרקי דרבי אליעזר ספלי"ב, שקול יעקב (שהוא המבטל די עשו) היינו "הגיון תורה" עכ"ל (מלבד החצ"ר).

ויש לחבין למה כתב הרמב"ם ההגדרה של "הוגה בתורה" דוקא, ולא כתב בפשטות: "ועוסק בתורה ובמצות כדוד אביו" וכו', כי חלשון הרגיל בתורה הוא "עוסק" (או לומד וכו'). - וע"י גם בקרית ספר להמב"י על ה' מלכים שם שכותב ההגדרה של "הוגה בתורה" דוקא.

ונראה לבאר, בהקדם מ"ש בשיחת ש"פ ראה, מבח"ח אלול תשל"ה, בנוגע למ"ש הרמב"ם "וילחם מלחמות ה'". דחנה "מלחמה" סתם הכוונה הוא למלחמת הארץ, וכאן אומר "מלחמות ה'", דלכאוי אינו מובן, למה אומר "מלחמות ה'" בשעה שגבי מלחמת גוג ומגוג אומר רק "מלחמה" סתם [בפ"י"ב ה"ב]? - אלא שכאן אינו נוגע לו שטח זה או שטח אחר, אלא שנוגע לו "מלחמות ה'", מה שהקב"ה הבטיח בברית בין הבתרים "לזרעך נתתי את הארץ הזאת", וזה יהי ל"אחוזת עולם"...

משיח יהי בשר ודם, ויהי מבית דוד, וילמד תורה כמו דוד המלך שלמד תורה ושלח את יואב בן צרוי - שר הצבא - למלחמה, דלכאוי הרי דוד היי מלך, אייכ היי צריך להיות מקומו במטה הכללי, ולתכנן תוכניות וכו'?

אעפ"כ רואים דמתי שיואב היי בחזית התעסק דוד בלימוד התורה, לטהר אשה לבעלה (ברכות ד,א) וכו' ועיי שדוד עסק בלימוד התורה, זה נתן כח ליואב שינצח במלחמות [עיי סנהדרין מט,א. ב"ק יז,א]. עייש.

וראה גם בשיחת ו' תשרי תשכ"ח: דלולי לימוד התורה של דוד לא היי יכול יואב לנצח במלחמה. עייש - ובשיחת י"ב תמוז תשכ"ז מבואר: איך נצח דוד במלחמה, אמרו חז"ל שיואב בן צרוי היי על הצבא, ולמה הוא ניצח? היינו מפני שדוד ישב ולמד. . וזה מורה לנו הדרך דוד מלך ישראל, שאותו מתארים למנצח המלחמה - "לוחם מלחמות היי", ואומרים עליו "דם רב שפכת", והיינו דזה שנשפך הדם עיי יואב בן צרוי, היי זה דוקא עיי לימוד התורה עיי דוד מלך ישראל, וה"נ יאמר על השאלה: "אפשר איז דאס משיח", הסימן הראשון הוא, שצריכים להתבונן אחריו, האם הוגה בתורה כדוד אביו וכו', עייש.

ומעתה יבואר היטב למה הרמב"ם והמב"ט משתמשים דוקא בהגדרה של "הוגה בתורה" (ולא עוסק), דכיון שדוקא "הגיון תורה" (עיון בתלמוד לדמות מילתא למילתא, "להקשות ולתרץ" - רש"י) הוא הקול תורה שמבטל ידי עשיו (כמ"ש בפרד"א הני"ל), אייכ זהו עיקר ההכנה ל"ילחם מלחמות היי", שגדרו הוא שלומד באופן של "הגיון תורה" (ולא נמצא כלל במטה הכללי), וזהו הגורם לנצחון המלחמה עיי אנשי הצבא ומפקדיו, ועל "הגיון תורה" שלו אומרים "דם רב שפכת" (ולא על אנשי הצבא), כי לולי "הגיון תורה" שלו, לא יכולים כלל אנשי הצבא בחזית לנצח, וא"א אייש למה הרמב"ם כותב "הוגה בתורה" דוקא. וההגדרה של "ילחם מלחמות היי" הוא ש"בחזקת משיח" יושב ו"הוגה בתורה", כמו דוד המלך כני"ל. ומטרת ה"מלחמות היי" הוא "כדי שיהיו פנויין בתורה ובחכמתה ולא יהי להם נוגש ומבטלי" (לשון הרמב"ם שם פ"ב הי"ד) - "ועיקרה של מלחמה זו אינה בשביל כיבוש ארץ ישראל", כמ"ש בלקו"ש חלק כד (ע' 19 הערה 58).

ולפניו נראה לבאר הא דכ"ק אדמו"ר שליט"א מעורר בזמן האחרון לחדש חידושי תורה ולפרסמם, - כיון דחידושי תורה הוא ה"הגיון תורה" - "לדמות מילתא דמילתא, להקשות ולתרוץ", שזה הקול תורה שמבטל ידי עשיו (כמ"ש בפדר"א הני"ל), שזה ענין "ילחם מלחמות ה'" כני"ל, - ומבואר במאור עינים (סוף פי פנחס), שצריך כל אי מישראל לתקן ולהכין "חלק קומת משיח השייך לנשמתו", וא"ש.

הגדר של יכוף כל ישראל

הרב ישכר דוד קלוזנר
נחלת הר חב"ד - אה"ק

כתב הרמב"ם בהל' מלכים (פ"א ה"ד) "ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו כפי תורה שבכתב ושבעל פה, **ויכוף כל ישראל** לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', הרי זה בחזקת שהוא משיח" וכי עכ"ל.

וחנה בקרית ספר (להמב"ט) כתב בהל' מלכים שם: "כשיעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצותי, **וכופה את ישראל** לעשות כן, ולוחם מלחמות ה' ועושה ומצליח, הרי זה בחזקת משיח" עכ"ל.

משמע לכאוי זלדעת המב"ט אינו צריך לכוף את "כל ישראל", אלא מספיק שיהיה "**כופה את ישראל**" (ולא כל ישראל), משא"כ לדעת הרמב"ם צ"ל שיהי" כופה את "כל ישראל" כדי להיות בחזקת משיח.

ברם לאחר העיון נראה לומר דאין כאן שום מחלוקת אלא אדרבה, וכמו שכתב החיד"א בשם הגדולים: "קרית ספר, חיבר הרב המב"ט **לברר** מילי דאורייתא ודרבנן וכיוצא **בספרי הרמב"ם**" ע"כ [וע"כ לא יתכן שיחיי כאן מחלוקת].

ובחקדם מ"ש הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ג ה"ד): "לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו **כל השנה כולה** כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן **כל העולם** חציו זכאי וחציו חייב. . עשה מצוה אחת

הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה" וכו' עכ"ל.

וחקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א בלקו"ש חלק יג (ע' 213): "צע"ג שלא כתב גם כאן [גבי "וכן כל העולם"] "כולו", ובפרט שמסיים "כל העולם כולו". ומדפוס "ספרד שלפני רנב" מובא שנדפס "כולו" עכ"ל (מלבד החצ"ר).

ובלקו"ש שם (ע' 288) כתב: "לפענ"ד נראית יותר הגרסא ברמב"ם "העולם כולו חציו" - וכמשי"כ לפניו ולאחריו" עכ"ל.

ונראה לפענ"ד לתרץ הגירסא שלפנינו (בלי "כולו"), עפ"י מה שכתב הט"ז באו"ח (סי' תקפב סק"ג) עמ"ש הלבוש "שאינ לומר מלוך על כל העולם כולו שהוא כפל, ובכל הספרים יש כן. ונ"ל ליישב דמצינו הרבה פעמים רובו ככולו וקמ"ל כאן כולו ממש עכ"ל. וכ"ה בט"ז (או"ח סי' שפ סק"א).

ולפי"ז י"ל דבהך שמסיים הרמב"ם שפיר איצטריך למימר "כל העולם כולו", כיון דהוי אמינא דהא דהכריע את כל העולם לכף זכות וגרם להם תשועה והצלה - היינו רק לרובו של העולם שהוא ככולו, והיינו דלרשעים גמורים וכו' להם לא היתה התשועה וההצלה, ולפיכך אתי לאשמעינן דהכוונה כאן הוא ל"כל העולם כולו" ממש. וה"נ הכוונה במ"ש הרמב"ם לפניו "כל השנה כולה" - לאפוקי רוב השנה.

משא"כ במ"ש שצריך שיראה עצמו וכו' וכן כל העולם חציו זכאי וחציו וכו', והוא במצוה אחת מכריע את הכל לכף זכות - פשוט הוא שהכוונה כאן ל"כולו" ממש, דאל"ה הרי ה"י המעשים של המיעוט כבר מכריעים לכף זכות או וכו', והכא הרי אתי לאשמעינן דרק מעשה ידי בלבד מכריע כאן, וא"כ פשיטא שהכוונה כאן ל"כולו" ממש, שהמעשים שבכל העולם כולו שקולים ממש, חציו זכאי וחציו וכו'. ולפי"ז לכאוי שפיר מובן למה לא כתב הרמב"ם גם "כולו", כיון דכאן זה מיותר לגמרי, כיון שבלא"ה ה"י המובן לכולו ממש, ואדרבה, אילו ה"י מוסיף כאן "כולו", ה"י זה מיותר (ע"ד מה שכתב הלבוש הנ"ל), וא"ש.

ומעתה יבואר היטב מה שכתב המב"ט בקרית ספר ואינו חולק כלל על הרמב"ם, אלא אדרבה, שמבאר את עומק כוונתו, דמ"ש

הרמב"ם "ויכוף כל ישראל" הכוונה הוא ש"כופה את ישראל" ולא "כולו" ממש, אלא רובו ככולו, דאליכ היי הרמב"ם כותב "כל ישראל כולו". וא"ש.

מחכה לביאתו

הת' ישראל יוסף ציפרים

≈ תות"ל 770 ≈

בדברי הרמב"ם (הלי מלכים ומלחמותיהם ומלך המשיח רפי"א)
מדויק כ"ק אדמו"ר שליט"א בספר השיחות (תשמ"ח ח"ב ע'
534), וזלח"ק:

"לא רק "מי שאינו מאמין בו" כופר בתורה ובמשה רבינו,
אלא אפי' "מי שאינו מחכה לביאתו", היינו, שמאמין בביאת
המשיח, אלא שאינו מחכה לביאתו - הוא כופר בתורה ובמשה
רבינו!!!"

ובגליונות שבעבר ביארנו בזה, והנקודה: ש"מחכה לביאתו"
הוא ע"ד במצות האהבה ד"מה שכתוב ואהבת (ולא התבוננת) הוא,
לפי שעיי' ההתבוננות יבוא בוודאי לאהבה (כי תשא, תשי"ג),
היינו, שהחיוב (וע"פ הדרך משנת תשמ"ו, הוא כנגד בחי' הדעת
וכו') ההתאמתות וידיעת העילויים גשמיים ורוחניים
דימוה"מ... שמשיח ענין אמיתי שנוגע לו בפרטיות כו', ובדרך
ממילא "יבוא בוודאי" לחכות ולצפות ביאתו, שהרי הדעת "הוא
פנימיות המדות, שהמדות נגררים אחר הדעת שהוא ההרגשה כו"
(דרי"מ להצ"צ ע' קצ"ט), (ובעו"ע, הרי העילה מחייבת את העלול
וכו'), אולם בזה השינוי דבכדי לעורר ולגלות מדת האהבה
לענין רוחני (שאינו דבר טבעי אצל האדם כו') צריכים לעבודה
ויגיעה מיוחדת וכו' ושייך גם מניעות ועיכובים, כמו מיצר
הגרון וכו' (ולכן העדר האהבה אינו ראוי ש"כופר" בהידיעה
והמושכלות, וכפשוט), משא"כ בנדו"ד, דלע"ל יהי שלימות בכל,
בעילויים רוחניים וגשמיים (שלימות בתו"מ זהו "גדרו וענינו
של משיח ע"פ הלכה... שהוא מחזיר שלימות הלכות ומצוות
התורה" (לקו"ש ח"י"ח בלק ב'), וגם שלימות אצל האדם בכל פרט
ופרט כו', הרי דבר טבעי (בלי עבודה מיוחדת כו') להתפעל

מעילויים אלי כו', ולכן העדר הציפי לזה ראוי והוכחה שלא נתאמת אצלו ושלא נוגע אליו שלימות וטובה זו (ולכן חל ע"ז גדר "כופר" כו').

ועפ"ז יש לתרץ השאלות שמגליון דפרשת אמור, ועוד דיוקים...

(א) איך שייך לכנות מי **שמאמין** במשיח ובביאתו רק שחסר אצלו **בציפי** לביאתו בלבד, בשם "כופר"!!

ועי"פ כהני"ל, שאם אינו "מחכה לביאתו" הרי"ז ראוי והוכחה דלא איכפת לו השלימות דתו"מ [עיין לקו"ש חיי"ח בלק ב' בהערה 63, וזלח"ק: "עי"פ כהני"ל יש לבאר מה שהרמב"ם מנה ביאת המשיח לאי מהעיקרים (ראה ראש אמנה פי"ג הספק החמישי שו"ת חת"ס שם), שחוא... לפי שזה נוגע לשלימות גדר התורה, שאי מגדרי הוא שיהי' זמן שהתורה וקיומה יהיו בשלימות", דממילא מובן שאם אינו מחכה להשלימות והנצחיות דתומ"צ הרי"ז הוכחה דלא חשוב אצלו שלימות ומצב זה] ושלא נתאמת אצלו ולא נוגע לו העילויים גו"ר דימוה"מ (עיין לקו"ש בהוי"ב ש.ז. בהערה 23 וכני"ל) ולכן אינו מחכה לכ"ז (וכני"ל בארוכה, דהרגש הציפי **תוצאה מוכרחת** מידיעה הראוי וכו').

(ב) לכאורה הגדר ד"כופר" שייך רק בעניני **אמונות ודעות** ולא בנוגע מדות והרגשים שבלב, והרי החסרון דימי שאינו מחכה לביאתו" הוא בתנועה **והרגש שבלב** ("דער ענין פון "מחכה לביאתו" וואס כפשטות לשון ההלכה איז עס א הרגש (ניט א ידיעה בעלמא) - לקו"ש חכ"ח ע' 136)?

ועי"פ כהני"ל מובן, שהגדר "כופר" חל (לא על חסרון במדות שבלב כשלעצמו, אלא) על חסרון **בדעות**, כני"ל שהעדר בהרגש הלב (ימי שאינו מחכה לביאתו") ראוי והוכחה שחסר אצלו בהתאמתות והידיעה בהעילויים דימות המשיח כו'.

(ג) להעיר מר"ד כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ביקור הרבנים הראשיים דאה"ק שליט"א (י"א אייר תשמ"ט, מוגה) וזלח"ק "ברמב"ם שם ישנה הדגשה נוספת "כל מי שאינו מאמין בו או שאינו מחכה לביאתו כו", היינו, שהחיוב הוא לא רק **להאמין**

בביאת המשיח, אלא גם לחכות לביאתו, וכמ"ש בחי"ג עיקרים
 "אני מאמין בביאת המשיח . . אחכה לו בכל יום שיבוא".

הרב שפירא שליט"א: האמונה בביאת המשיח והצפוי לביאתו -
 הא בהא תליא, כלומר, אם אינו מחכה לביאתו, היי הוכחה שאינו
 מאמין בו כדבעי, כי, אילו היתה האמונה שלו כדבעי, איך יתכן
 שלא יחכה ויצפה לביאתו?! אם אתה מאמין שישנה טובה גדולה
 כזו - איך יתכן שאינך משתוקק מחכה ומצפה לטובה זו?! ואם
 אינו משתוקק ומחכה לביאת המשיח חסר באמונה שלו" עכ"ל.

ולכאורה עפ"י יכולים לבאר תוקף החיוב דלחכות לביאתו
 שהעדרו "הוכחה שאינו מאמין בו כדבעי . . חסר באמונה שלו".

אבל הא גופא צ"ב, דלכאורה מבואר בחסידות (דרמ"צ מצות
 האמת אלקות (פ"ב) ומצות אהבה (עי קצ"ט); ובכ"מ) דאין שום
 שייכות בין האמונה והמדה שבלב (שיהיו "הא בהא תליא" כו'),
 כידוע בענין "גנבא אפוס מחתרנא רחמנא קריא ואומר רבשיע
 חושיעני, הרי שמאמין ביכולת רבשיע ואעפ"כ עושה מעשה למרוד
 בו, והיינו משום . . דהאמונה שבחבי" מקיף שלמעלה מן השכל
 לא יתפעלו ממנו המדות כלל, ואין לה שייכות עמהם כלל...".

ועי"פ המבואר לעיל, י"ל דאה"נ דעי"י האמונה שבחבי" מקיף
 כשלעצמה, לא יתפעל מדותיו כו', והקשר בין האמונה להמדה
 שבלב הוא עי"י בחי' הדעת [וכנ"ל דיש בי פרטים בזה: (א)
 "ורעה אמונה" - והוא התאמתות גמורה בהאמונה עי"י דעת (סה"י
 תרפ"ח שם), ובנדו"ד "לאמת שיבוא" והידיעה והתאמתות
 בהעילויים דימוה"י; (ב) שהוא "פנימיות המדות, שהמדות
 נגרים אחר הדעת שהוא ההרגשה כו"י" (דר"מ להצ"צ שם) היינו
 דהעילויים והשלמות דימוה"י נוגע לו בפרטיות כו' ולכן מחכה
 כו', ובי פרטים אלו הם "הא בהא תליא", מכיון דימוה"י מצד
 עצם ענינו הוא, שיבוא האדם (וכל התו"י, וכל הבריאה כולה
 שהוא "בשביל התורה ובשביל ישראל") לתכלית שלימותו וכו']
 דהתאמתות שבדבר כו' (שמצד בחי' הדעת) והתוצאה שבהרגש חלב
 - "מחכה לביאתו", הם "הא בהא תליא" (דבעו"ע, הרי העילה
 מחייבת את העלול, וכנ"ל בארוכה).

(ד) צ"ע היסוד והמקור לחידוש זה (די"מי שאינו מחכה
 לביאתו) (גם כשיש לו האמונה בביאת המשיח) - 'הרי הוא רופר

בתורה ובמשה רבינו!"), ובפיה"מ (סנהדרין פ"י, ביסוד הי"ב) מביא הפסוק (חבקוק ב', ג') "**אם יתמהמה חכה לו**", אבל לכאורה תרי"ז רק רא"י שיש **חיוב** לחכות לו, אבל לא מקור ש"מחכה לביאתו" (**הרגש הלב** כו' בנוסף להאמונה) הוא **חלק מעצם היסוד**, ועד כ"כ דאם חסר הרגש זה שהוא בגדר של "כופר"!!

ואחרי הריבוי חיפוש, ודיבור עם יודעי דבר וכו', לא מצאתי ע"י מקור מפורש לזה, ... ואוי"ל שהרמב"ם לומד זה **מסברא**, דאם אינו מחכה לביאתו הרי **דבר ברור** (כנ"ל בארוכה) שלא נתאמת אצלו ולא נוגע לו העילויים דימוה"מ, והיינו שהוא כופר בתורה, "**שהרי התורה העידה עליו וכו**" (לשון הרמב"ם בהמשך החלכה ד"מי שאינו מחכה לביאתו... הוא כופר בתורה ובמשה רבינו, **שהרי כו**"), היינו שהתורה מכרזת ואומרת שיבוא ושיחיו אז כל עילויים אלו (שהם נוגע לעצם מציאות האדם כו').

ולחעיר מדברי הרמב"ם בפיה"מ (שם): "ומי ש(רק) הסתפק בו או נתמעט אצלו מעלתו, כפר בתורה, **שיעד בו בתורה בפירוש כו**". היינו שהספיקות שבדבר כו' - שהם המונעים הרגש הציפי - הרי"ז בניגוד לזה "שיעד בו בתורה בפירוש".

(ה) עוד פלא, דבנוגע החיוב להאמין במשיח ובביאתו, **מאריך** הרמב"ם בהבאת ראיות מתנ"ך וביאורים וכו', אבל בנוגע תוקף החיוב דלחכות לביאתו, לכאורה אינו מביא שום רא"י לזה!!

ויש לחעיר מר"ד כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ביקור הרבנים הראשיים דאה"ק שליט"א (י"א אייר תשמ"ט, מוגה):

"כ"ק אדמו"ר שליט"א: בדברי הרמב"ם הנ"ל - יש דבר פלא: הרמב"ם מאריך בראיות ש"התורה העידה עליו (על מלך המשיח) ומביא כו"כ פסוקים, ולכאורה, כיון שענינו של הרמב"ם הוא פסקי הלכות "הלכות הלכות" "בלשון ברורה ודרך קצרה" - למה מאריך בראיות מכמה פסוקים, למאי נפק"מ (ומה ניתוסף) ב"הלכח" כשישנו עוד פסוק ועוד פסוק שמדבר בענין זה!:

הרי שפירא שליט"א: אפשר לומר שהרמב"ם מביא ראיות מכמה פסוקים כדי להוסיף בחיזוק האמונה בביאת המשיח, שהרי, מי שאינו מאמין בביאת המשיח הוא כופר.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: **לכאורה בשביל האמונה בביאת המשיח - מספיקה אות אחת בתורה, ועאכו"כ פסוק שלם בתורה, ואין צורך וחכרה בכו"כ פסוקים...**

ואוי"ל, שריבוי הפסוקים שמביא הרמב"ם הם בהתאם לריבוי פרטי העניינים שכותב אודות ימות המשיח, עד לסיום הענין (והספר כולו) "ובאותו הזמן וכי שנאמר כי מלאה הארץ דעה את הי' כמים לים מכסים" - שבנוגע לכל פרט ופרט יש (כנראה) ראיי מאחד הפסוקים שמביא לפני"ז, עכ"ל.

חרי רואים, דאדרבה, שזה שמאריך הרמב"ם בראיות מכמה פסוקים כו', לא נסתעף מהחיוב להאמין במשיח, דלזה "מספיקה אות אחת בתורה", ...אלא נסתעף בעיקר מצד החיוב של "מחכה לביאתו", שהוא בדיעת והתאמתות פרטי העילויים דימות המשיח עד שנתעורר **בציפי' וכי' (-) "שבנוגע לכל פרט ופרט (מהעילויים) יש (כנראה) ראיי מאחד הפסוקים שמביא לפני"ז"**.

(ו) עפ"ז שריבוי הפסוקים שמביא הרמב"ם נסתעף בעיקר מצד החיוב של "מחכה לביאתו", צ"ע מדוע אין הרמב"ם מביא הפסוק "אם יתמהמה חכה לו" בספר הי"ד כראיי דלא מספיק האמונה לבדה אלא צריך גם לקוות ולחכות ביאתו - ובפרט שהוא עצמו מביא פסוק זה בפיה"מ (הני"ל)!!

ועי"פ הני"ל (שצריכים להסבר מיוחד למה מאריך הרמב"ם בראיות מכמה פסוקים כו'), אוי"ל שזה שחרמב"ם בספר משנה תורה לא מביא הפסוק "אם יתמהמה חכה לו", הוא משום שספר משנה תורה הוא ספר הלכות פסקות בלי טעמים ובלי מקורות (כשאינם מוסיפים בהלכה בפועל), משא"כ תריבוי פסוקים שמביא לאחרי"ז, שהם גופא חלק מעצם החיוב דלחכות לביאתו, היינו שלזה (מעלות אלו כו') צריכים לחכות כו'. ועצ"ע.

(ז) מדוע שונה היסוד דימות המשיח משאר הי"ב יסודות בזה דלא מספיק האמונה בלבד אלא שצריכים גם להרגיש כו' ("ואע"פ שיתמהמה עכ"ז אחכה לו בכל יום שיבוא")!!

הנה קודם כל, הי"ג עיקרים הרי הם "עיקרי דתנו ויסודותי" שלשה עשר יסודות" (פיה"מ להרמב"ם סנהדרין שם), היינו דאינם מוגבלים באמונות בלבד (דאינו כותב "י"ג אמונות" וכיו"ב),

וסובר הרמב"ם שזה שצריך אדם לקוות ולחכות ביאת המשיח בנוסף להאמונה בו, הרי גם זה עיקר ויסוד בדת!

ולחעיר ממחשבת החסידות (כפר חב"ד ל' סיון תשמ"ה, גליון מס' 196): "המיוחד שבעיקר זה הוא בכך, שכאן לא מספיק רק להאמין, כמו בשאר העישקרים, אלא כאן נדרש האדם לדבר נוסף: לחכות לבואו של המשיח..."

...מי שיודע את מטרת העבודה של התורה והמצוות אינו אדיש ביחס ליום הגאולה... כשחייל נמצא בקרב, אם הוא חייל נורמלי, הרי הוא לא רק יודע את מטרת המלחמה, אלא גם מצפה לניצחון המוצלח ולכיבוש של האוייב תחת ממשלת מלכו. ברור ללא צל של ספק שהוא משתוקק בכל ליבו ליום הניצחון ומחכה בקוצר-רוח ליום הזה, ועל כן הוא עושה ככל יכולתו על מנת למחר את היום הזה ולהקדימו עוד יותר. אם לא איכפת לחייל מתי יבוא הניצחון, אות הוא שמשוהו כאן אינו בסדר.

וכך בנמשל. יהודי שיודע שמטרת כל העבודה בתורה ומצוות היא לעשות לו יתברך "דירה בתחתונים" - הרי לא יתכן שיהי אדיש למועד בוא הניצחון הזה, ודאי שהוא מצפה לזה בכל ליבו ונפשו, ותוך הציפי' הזאת הוא עושה את כל התלוי בו כדי לזרז עוד יותר את הגאולה... לכן גם האמונה בבוא המשיח וגם הציפי' הנובעת ממנה הם חלק ויסוד בדת", עכ"ל.

ועי"פ המבואר לעיל, י"ל שזה שמחכה כו' ראי' שנתאמת אצלו האמונה בביאת המשיח והעילויים דימוה"מ, ושהאמונה במשיח חדר בפנימיותו שנוגע לו כו' (ועד"ז עי"פ ההסבר במחשבת החסידות הנ"ל, נמצא שהציפי' גם עיקר בדת משום שהוא נוגע ביותר לעבודת האדם בזמנה"ז כו'); ובמילים אחרים, דהאבן הבוחן שיש **האמונה שלימה** בביאת המשיח מתבטא בזה שמחכה ומשתוקק לטובה זו (שהוא מאמין בו באמת) ובשאר היסודות, שלימות האמונה הוא **בהענין עצמו** שהוא מאמין, ולדוגמא, ביסוד הי"א: "כי הוא הש"י נותן שכר למי שעושה מצות התורה ויעניש למי שעובר על אזהרותי וכי השכר הגדול העה"ב כו'", שהפועל יוצא מהאמונה בזה הוא שיקיים המצוות **בפועל** (מטעם השכר והעונש התלויים בקיומם כו'), וכן עד"ז בשאר העיקרים כו'.

(ח) עפ"י כהני"ל יומתק גם הדיוק, שמחלק בין "מאמין" בוי' ל"מחכה" לביאתו", דלכאורה הול"ל "מחכה לו" ע"ד לשון הפסוק "אם יתמהמה חכה לו", ואכן בקרית ספר (על אתר) הלשון "מי שאינו מאמין בו או אינו מחכה לו כו'" (ומה שממשיך שם, שהוא "ככופר בתורה ובמשה רבינו" בכף הדמיון, הרי מפשטות לשון חרמבי"ם "הוא כופר בתורה ובמשה רבינו" נראה שהוא כפשוטו כו'. וצ"ע).

...שחילוק ביניהם ש"מאמין בו" הוא האמונה בכללות ענין המשיח כו' (וכנ"ל דמכיון שענין האמונה הוא רק בדרך מקיף, יתכן שלא יהי' נוגע אליו באופן פרטי כו'), ו"מחכה לביאתו", זהו הדרגה שנוגע אל האדם מצד השכל והתרגשים שלו, דבביאת המשיח יהי' שלימות בתו"מ וכל העילויים המנויים ברמב"ם כו'.

ולחעיר מלקו"ש (חכ"ז ע' 256) וזלח"ק: "ענינו של משיח הוא (לא בכדי לתקן את העולם, אלא) ענין בפ"ע "מלך מבית דוד" בחינת "מלך בעצם" שאינו תלוי בהעם. וענין ביאת המשיח (בעולם) הוא שיומשך ויתגלה בעולם מלך המשיח שכתוצאה מזה "יתקן (גם) את העולם כולו" שגם העולם יהי' בשלימות עד אשר "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" עכ"ל. ומכיון שמאמינים ומחכים לביאת המשיח זוכים להתגלות המלך המשיח תומ"י נאו ממש.

שאלת שלום למשיח

הרב מרדכי מנשה לאופר

רובע י"א - אשדוד

במשיחות ש"פ במדבר ערב ויום ב' דחגה"ש ש.ז. סעיף יג.

איתא:

"בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובאופן של זריזות - לפעול ולעשות ענין זה, ודוד מלכא משיחא יבוא ויגאלנו וכל אחד מאתנו אומר למשיח צדקנו "שלום עליכם", עליכם לשון רבים - כולל כל נשמות דכל בני"י שבדור הגאולה, והוא משיב לכל אחד בנפרד "עליכם שלום" [נ"עליכם" לשון רבים

כולל - מעשינו ועבודתינו דכל יהודין, ויעליכם שלום" לכל בניי יחדיו, ועוד והוא העיקר - **מיד**."

וצריך להבין:

א) משיח צדקינו היי "מלך" (כברמב"ם ה'ה' מלכים - רפ"א ואילך ובכ"מ) וא"כ הרי ידוע מ"ש הרמב"ן (ע"ה"ת ויגש מז, ז) "שאין מדרך מוסר המלוכה שישאל אדם בשלום המלך וכמו שאמרו כלום יש עבד שואל בשלום רבו"

[וגם המשך דברי הרמב"ן שם "אבל היה ברכה ממש שדרך הזקנים והחסידים . . לברך אותם . . וכענין שאמר יחי אדוננו המלך דוד לעולם"]

(המיוסד לכאוי על מחז"ל בשבת בסוגי' דמ"ת שמרע"ה אמר ועתה יגדל נא כח אדני גוי')

לכאוי צ"ע אם שייך בנדו"ד בימוה"מ שאז אה"נ תכלית השלימות של כל עבודת בניי וכו' מצד משיח כבר ישנם כל העילויים ואינו זקוק (לכאוי) לעידודם של בניי?]

ב) משיח צדקינו הוא גם "רבי", וא"כ הרי קיימת דיעה ("יש אומרים") ברמ"א יו"ד רמב, טז) שאין לתלמיד לשאול בשלום רבו כלל?

בנוגע לשאלה ה' (אולי) י"ל בפשטות:

ענין הנ"ל הוא משום הפסוק "ראוני נערים ונחבאו" משא"כ בתקופת המשיח שאז יהי מצב של **ראי וגילויים** "לא יכנף עוד מוריך", והפגישה הזאת של כאו"א מישראל עם משיח הוא מצד דכאו"א צ"ל "ותלמודו בידו" (ועיין שיחות יט"כ תשל"ז. ועוד) **להראות** מה פעל וכו'.

ועוד והוא העיקר:

מקור דעת הי"א שברמ"א הוא בהנהגת בניי בבל המובאת בכ"מ בירושלמי דזעירא לא שאיל בשלמא דרבה, וא"כ בתקופת המשיח הרי כל בניי ינהגו כמנהג איי **שכן** נותנין שלום.

* * *

ומענין לענין:

מקור להנהגת חסידי חב"ד שלא ליתן שלום לרבותינו נשיאינו יש לקשר במאחז"ל (חגיגה טז,א) "כל המסתכל ב . . עיניו כהות . . בנשיא" (עיין בחדא"ג מהרש"א שם: במסתכל בדמות וזיו של שכינה קאמר) [בכ"מ נזכר "אסור להסתכל בפני נשיא" וכמ"פ חיפשתי ולא מצאתי והשתא מחוור שלא רצו להזכיר חומרת הדבר "עיניו כהות" ונקט בלשון "אסור . . נשיא"]

ויש להאריך בכ"ז, ובמק"א הרחבתי.

~~~~~

אופן הכרת ישראל במלך המשיח

חיים גארעליק
ישיבת תר"ת 770

סנהדרין צט,א: ר' הלל אומר אין להם משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיה. ובפירש"י: אין להם משיח לישראל. אלא הקב"ה ימלוך בעצמו ויגאלם לבדו.

ופשוטם של דברים הוא שאין ר' הלל חולק על המושג של גאולה, אלא שלדעתו הגאולה לא תהיי עיי מלך המשיח כ"א עיי הקב"ה.

אולם אולי אפ"ל שגם לדעת ר' הלל תהיי הגאולה עיי משיח! והוא על יסוד המבואר בשיחת ט"ו באב תשמ"ו (התוועדויות ח"ד ע' 230).

וז"ל בהשיחה:

ובלשון הרמב"ם [פס"ד להלכה, אשר, לכל לראש נוגע בעיקר פשוטה של הלכה] "יעמוד מלך מבית דוד כוי ויבנה מקדש במקומו", חיינו, שהגאולה העתידה ובנין ביהמ"ק יהיו עיי משיח צדקנו, וביחד עם זה - מקרא מלא דיבר הכתוב "אנכי אנכי

הוא מנחמכס", וכן בנוגע לביהמ"ק - מקדש אדני-י כוננו ידך,
בנינא דקוב"ה,

ואין כל סתירה בדבר שהרי משיח צדקנו הוא בחינת היחידה,
"יחידה ליחדך" המיוחדת עם בחינת "יחיד" יחידו של עולם,
עצמות ומהות. ע.כ.

והנה בהשיחה לא מיירי בדעת ר' הלל, אמנם אולי אפשר לפרש
כן גם בנדו"ד. דגם לפי ר' הלל תה"י הגאולה ע"י מלך המשיח
אלא שרי' חלל מכנה למשיח בשם "הקב"ה" מטעם המבואר בהשיחה
הני"ל¹.

ובפרטיות, ידוע המבואר בדא"ח אודות מארז"ל "דור המדבר
אין להם חלק לעוה"ב", למעליותא, שהם למעלה מעוה"ב. ומדרגתם
הוא "אין" (האליף מנוקד בפתח), אין להם חלק כו'. ועד"ז
מבואר אודות מארז"ל אין מזל לישראל². ועד"ז אפ"ל בנדו"ד
"אין להם משיח לישראל", מדרגת משיח הוא "אין" ובלו רש"י
"הקב"ה", דזהו מדרגתו ולכן נקי כן³.

ואולי י"ל עוד, זה שדוקא לדעת ר"ה נקי משיח "הקב"ה",
אע"פ שכו"ע מודים שמדרגתו היא יחידה שמיחד עם בחי' יחיד,
ניצוץ בורא שמתלבש בניצוץ נברא, כי לדעתו יהיו ישראל בזמן
הגאולה במצב של "זכו" ומצד מעלת ישראל אז, ידגישו במשיח
מיד בתחילת התגלותו ענין זה שהוא ניצוץ בורא, ולכן נקי
משיח, גם מצד משיח "הקב"ה".

והחולקים עם ר"ה ס"ל שבתחלת הגאולה לא יהיו ישראל
בשלמות כ"כ - "לא זכו", ולכן בתחילת הגילוי ידגישו בו
יותר הענין דניצוץ נברא. כך שמצד א"א לקראו הקב"ה.

ויסוד להבנה זו, דלר"ה (ע"פ פרש"י) הענין דמשיח נעלה
יותר מאשר להחולקים עליו בגמ', - עיין ביד רמ"ה כאן שהקשה
על פרש"י "וקשי לן . . . אם הקב"ה מולך . . . כ"ש עדיף להו
טפ"י ודו"ק⁴.

והנה עפ"י הני"ל דגם לר"ה תה"י הגאולה ע"י מלך המשיח
יתישבו דברי הרמב"ם בפירוש המשניות סוף עדיות, במשנה
העוסקת בביאת אליהו. וז"ל המשנה, אמר ר' יהושע מקובל אני

מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבן, ורבן מרבן, **הלכה למשה מסיני**, שאין אליהו בא . . אלא לרחק המקורבים בזרוע כו' עי"ש.

ובפיה"מ שם: **שמשה סיפר בביאת המשיח** ולשון התורה אם יהי נדחך בקצה השמים וגוי' ושב הי אלקיך את שבותך וגוי' ומל הי אלקיך וגוי', וזולת זה, והגיד להם גייכ מפי הגבורה בהקדמותיו וסיבותיו ושיקדים אותו האיש לישר לו הארץ, והוא אליהו.

ומפשטות לי הרמב"ם מוכח ש(ביאת אליהו ו)ביאת משיח, ולא רק גאולה באיזה אופן שהוא, הם הלכה למשה מסיני שאין שייך בזה מחלוקת כידוע וכמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפיהמ"ש, ולכאוי קשה מדעת ר' הלל⁵, אמנם עפ"י הנ"ל מובן בפשטות. דלכו"ע תהי הגאולה ע"י משיח, **ותיכף ומיד ממש**.

1. ויסוד הדברים דגם לרי הלל תהי הגאולה ע"י משיח, כבר נמצא באחרונים, בן יחידע, לדף צח ע"ב. אמרי צבי כאן (נדפס בתוך אסיפת זקנים לסנהדרין, ח"ב.) מרגליות הים (להר"ר מרגליות), לדף צח ע"ב.
2. ובזכרוני שבהתועדות מסוימת אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכן אפשר לפרש תיבת "אין" בכ"מ.
3. וראה רש"י כתובות ה"א ד"ה הכי קאמר "ומעשה ידיו במעשה הצדיקים כתיב שקרויים מעשה שלחם מעשה ידיו של הקב"ה". וראה לקו"ש בשלח תשמ"ה ס"א.
4. ואולי גם בשיטת רש"י (סוכה מא"א) דמקדש השלישי יגלה מן השמים, יש לומר כתיבאור שבפנים אודות משיח, וראה הערה 3.
5. ואולי קושי' זו נתכון רש"י ליישב בדצ"ח ע"ב ד"ה אין להם "שחוקי" היה משיח ועלו נאמרו כל הנבואות".

ש י ח ו ת

ספירת היסוד

הת' לוי שם טוב
תלמיד בישיבה

בנוגע למה שדובר בהתוועדות ש"ק פ' בהעלותך על השאלה בלק"ת מדוע הוא מזכיר רק שש ומשמיט ספירת היסוד?

אולי יש לומר בדרך אפשר שכל שש המדות שמזכיר הוא באופן ששייך מצד עבודת האדם. דהיינו שעבודת האדם באה ומתבטא באחד מאופנים אלו. וכפי שהוא מונה אותם בלקוטי תורה בכל מדה ומדה. משא"כ במדת היסוד אין זה מבטא סדר עבודה שבאה מצד האדם אלא כלי שדרכו בא לידי גילוי בעבודת האדם.

וכמו שידוע שספ"י היסוד מסמל על פה דהיינו שדרך הפה מתגלה כל אופני הדיבור הן של חסד והן של גבורה וכו'.

אי לכך מאחר שיש עבודת שש המדות בגילוי אז יש לנו את המדה השביעית בדרך ממילא.

ועד שגם זה עולה מאליה.

וראה בהשיחה הערה 77.

תכלית שילוח המרגלים דמשה

הת' יואל בן ציון באקמאן
חזת"ל ברינוא צרפת

במשיחות ש"פ שלח מבאר כ"ק אד"ש החילוק בין המרגלים ששלח משה להמרגלים ששלח יהושע: שהמרגלים דמשה היו לראות את טיב הארץ (לשמח לבם ויעלו בחפץ גדול) ולא את אופן הכיבוש בדרך

הטבע כי לא היו צריכים לזה בימי משה משא"כ המרגלים דיהושע.

באות גי' "וייל ששילוח המרגלים דמשה (לדעתו של משה) לא הי' (כ"כ) לצורך כיבוש הארץ לדעת הדרכים ומבוא הארץ (כי בזמנו של משה לא הי' צורך בדבר). אלא (בעיקר) כדי להכיר תכונותיה ומעלותיה של הארץ: ושילוח המרגלים דיהושע לא הי' לצורך הכרת תכונות כוי' הארץ כוי' אלא לצורך כיבוש הארץ, לדעת הדרכים ומבוא הערים כוי'.

ובאריכות באות ד' "כיון שכיבוש הארץ לא הי' כדרך כל כובשי ארצות בדרך הטבע, אלא עיי' הקבי"ה וכו' שאין צורך לברר את הדרך וכו' והמרגלים דיהושע - לא נשלחו לראות את טיב הארץ כוי' אלא שליחותם היתה לצורך כיבוש הארץ וכו' ולכן הי' צריכים גם לפעולות בדרך הטבע".

לכאורה איך זה מתאים עם מייש בלקוי"ש חייג שיחת שלח א' באות ב': מבאר מה הי' חטא המרגלים לכאורה הרי משה שלחם לראות את העם והארץ כוי' וממשיך "והביאור: משה רבינו שלחם להודיע באיזה דרך ואופן קל יותר לכבוש את א"י, ובאיזה מקום כדאי יותר להתחיל הכיבוש - בדרך הטבע [כי מכיון ש"לא עבד קובי"ה ניסא למגנא" צריכים להשתדל בכל דבר - גם אם סוכי"ס יהי' זקוק לנס - לעשות התלוי בו בדרך הטבע ולמעט את מספר הנסים וכו'] לכאוי' אייז כמייש במשיחות.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

שמיטת כספים בזה"ז

הת' לוי שם טוב
חלמיד בישיבה

בלקוי"ש ח"י פ' בהר בההוספות נסתפק כ"ק אדי"ש בזמן הזה דשמיטת כספים דרבנן אם המלווה מונע אי"ע להלוות משום שמיטה

דרבנן אם עובר על הלאו דהשמר לך פן יהי דבר בלבבך מן התורה או דאינו עובר אלא מדרבנן, והביא ראי' מלשון אדה"ז בהל' הלוואה דמדבר בזמן הלל (שה"י מדרבנן), ולשונו הוא שעברו על התורה משמע מזה שהוא לאו מן התורה, עיי"ש.

ויש לעיין למה הביא ראי' מלשון אדה"ז בעוד שבגמ' (גיטין ל"ו, א') בו מובא הברייתא דתקנת הלל, הלשון הוא "כשראה שנמנעו העם מלהלוות ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך וגו' עמד וחתקין פרוזבול", ומה ראה להביא ראי' מלשון אדה"ז?

ולחעיר מלשון רש"י באיבעיית הגמ' בפ"י דברי שמואל "האי פרוסבול עולבנא דדייני הוא" אי עולבנא הוא לישנא דחוצפא או לישנא דניחותא. ועי"ז מפרש רש"י (ד"ה לישנא דניחותא) "לא עשאוהו אלא לנחת הדיינין שלא יטריחו להגבות מלוותיהם לפני שביעית שלא תבא שביעית ותשמיטי...".

דלכאורה אם אלו שמונעים מלהלוות עוברים על השמר לך וגו' מן התורה איך יכול שמואל לומר דהוא רק לנחת הדיינין? אלא ש"ייל דלפ"ז הלאו דהשמר לך בזמן הזה אינו אלא מדרבנן, ולכן קאמר דזה שתיקנו פרוזבול הוא משום ניחותא דדייני.

ועפ"ז מובן מה שמביא הרא"י דוקא מלשון אדה"ז דוקא שהוא הלכה פסוקה, ולא מלשון הגמ' דיש לדייק גם אחרת וכו'. וראה בס' החינוך מצוה ת"פ דמבואר דלאו זה עובר בכל הזמנים.

ולא באתי אלא לחעיר.

קיס ליה בדרכא מיני'

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
ר"מ בישיבה -

בלקו"ש פ' קרח (סעי' ג') כתב דיש מפרשים ד"ולא תשאו עליו חטא" קאי באיסור אכילת מעשר הטבול לתרומת מעשר, ועפ"ז אתי שפיר שיש כאן "נשיאת חטא", עונש על מעשה האכילה, אבל מקשה ע"ז דאם זחו גם שיטת רש"י -ששני חלקי הכתוב איירי באיסור

אחד- איזו נשיאת חטא -עונש- יש כאן מלבד העונש מיתה (י"אם תחללו תמותו") שבסיום הכתוב: ואין לומר ש"ולא תשאו עליו חטא" היינו עונש מלקות - שהרי כיון שיש באכילת טבל לתרומת מעשר עונש מיתה (י"אם תחללו תמותו"), הרי אין כאן דין מלקות כי "קם ליי בדבא מיניי" (שהיא סברא פשוטה גם בלימוד ע"ד הפשט), עיי"ש.

ויש להעיר בזה מהך דבי"ק ד,א, דמבואר בגמ' שיש חומרא בשור שהרג אדם על אדם שהרג אדם דשור משלם כופר ואדם אינו משלם כופר, והקשה ריב"א שם (בתוד"ה כראי) דאי זה חומרא היא זו האי דאין משלם את הכופר הוא משום קלבי"מ כיון שחייב מיתה עיי"ש, והר"י חולק בזה וסב"ל דהא דאינו משלם את הכופר לא שייך כלל להגדר דקלבי"מ אלא מגז"ח עיי"ש, וביאר המהר"ם שם וכן הפני"י שם דהר"י סב"ל דקלבי"מ מצינו רק במקום דבפעולה אחת ישנם ב' עבירות נפרדות [כמו זרק חץ בשבת מרה"י לרה"י והזיק ממון באמצע הזריקה] דבזה אמרה התורה שיתחייב רק על עבירה החמורה, וזהו הגדר דקלבי"מ, אבל כאן שיש חומרא לומר דאדם יתחייב כופר בנוסף על חיוב מיתה, היינו דעל עבירה זו גופא שהרג את הנפש יתחייב הן ממון והן מיתה, בזה לא שייך כלל הגדר דקלבי"מ עיי"ש.

ולפי"ז נמצא דבנדו"ד בהשיחה דקס"ד לומר דעל אכילת מעשר הטבול לתרו"מ יש מעיקרא מלקות ומיתה ביד"ש, לא שייך בזה כלל הגדר דקלבי"מ לפי שיטת הר"י כנ"ל, אלא דאפ"ל דבפשוטו של מקרא אין לחלק בזה, (וראה בסוף השיחה), מיהו לפי הנ"ל [דעת הר"י] לא יוקשה ממוציא שם רע דלוקה ומשלם כמבואר בהערה 23 די"ל כיון דשם יש מעיקרא ב' חיובים על עבירה אחת.

ובנחלת דוד ב"ק כב,ב, הקשה על ביאור המהר"ם והפני"י מהא דמכות ד,א, דר"מ סב"ל דבממון ומלקות [כשבאים משום שני עבירות - מלקות משום לא תענה וממון משום כאשר זמם] לא אמרינן קלבי"מ ויליף ממוציא שם רע דלוקה ומשלם עיי"ש, ולפי הנ"ל בדעת הר"י הלא אין כאן ראוי כלל, כיון דבמוציא שם רע חייב מעיקרא מלקות וממון על עבירה אחת דמוציא שם רע, אבל מנ"ל לומר דאפילו במקום שיש ב' עבירות ושייך הגדר דקלבי"מ, דמי"מ לא אמרינן בזה קלבי"מ, הרי מוכח דלא שניא, ולפי"ז צריך לפרש פירוש אחר בכוננת הר"י וכדאיתא בשטמ"ק ב"ק מג,ב,

ואכמ"ל, ובמילא שפיר מבואר כאן בהשיחה הגדר דקלב"מ אף שהוא מעיקרא על עבירה אחת.

אבל באחרונים תירצו קושיית הנחלת דוד (ראה בסי' חידושי ר"ח מטעלו ב"ק שם ועוד) דבאמת גם במוציא שם רע יש ב' חיובים על ב' עבירות, החיוב דמלקות הוא משום הלאו דלא תלך רכיל וגוי' ולא זו שייך גם היכא דליכא עונש ממון דמוציא שם רע, אלא דבכל מוציא שם רע אינו לוקה כיון דאין בו מעשה, וכאן חידשה התורה דלוקה משום לאו זה, (וראה שם ה"א, שיש מעשה במה ששכר עדים וכו') ועונש ממון הוא משום צער האשה, ונמצא שהם ב' עבירות נפרדות, ושייך כאן הגדר דקלב"מ, ולפי"ז שוב י"ל כפירוש המהר"ם וכו'.

איסור טבל בפשוטו של מקרא

ב) בסעי' ד' מבאר בשיטת רש"י דגדרו של איסור מעשר הטבול לתרומת מעשר הוא לא מפני החיוב להפריש ממנו תרומת מעשר, אלא לפי שבהמעשר **כבר מעורב** חלק תרומת מעשר, וע"ד שיטת רש"י בפירושו לשי"ס (יבמות פו, א) שאיסור טבל הוא מצד התרומה המעורבת בו וזה גופא הוא הטעם שיש עונש מיתה באכילו, מצד חלק תרומת מעשר שבו, ומקשה ע"ז (בסעי' ה') דא"כ למה לא פירש רש"י לעיל בפי' אמור (כב, טו) את הפסוק ד"ולא יחללו את קדשי בניי את אשר ירימו לה"י כדפירשו בגמ' דקאי על איסור טבל, ונקרא "קדשי בני ישראל" מצד חלק התרומה המעורב בו? ומבאר דבפשוטו של מקרא יש לחלק בין טבל לתרומה גדולה, ומעשר הטבול לתרומת מעשר, דבטבל סתם לא מסתבר לומר שיש שם כבר חלק תרומה, ורק במעשר שכבר היתה **פעולה של הפרשה** עיי' הישראל שהפריש מעשר מן הטבל, הנה בהפרשה זו כבר נכללת גם הפרשת **התרומת** מעשר אלא שהיא מעורבת במעשר ופעולת הלוי היא רק **שמברר** חלק התרומת מעשר מן המעשר עיי"ש.

ולכאורה צריך להבין מהו בכלל הקושיא מפי' אמור דלמה דחק רש"י לפרש דאיירי בתרומה ממש ולא בטבל, הלא בפשטות קאי פסוק זה בהמשך ללעיל מיניי "ויסף חמישיתו עליו" שצריך להוסיף חומש, ואי נימא דאיירי בטבל איך שייך כאן חיוב חומש על התרומה שאכל, וכי ידעין כמה תרומה יש כאן, הלא אין לתרומה שיעור, (כמ"ש רש"י בפי' שלח טו, כ, וראה שופטים יח, ד, ולא פירש בה שיעור, אבל רבותינו נתנו בה שיעור עין יפה אחד

מארבעים וכו', וכן כאן בפי קרח בפסוק כ"ט נקט שיעור בינוני אחד מחמישים) וא"כ מסתבר בפשטות דאיירי בתרומה ממש, דשייך שיוסיף חומש על מה שאכל, עוד יל"ע בלשון השיחה דנקט דרש"י פי' דהפסוק דולא יחללו איירי "להאכיל קדשים לזרים", הלא רש"י כתב דאיירי בתרומה ולא בסתם קדשים?

החיוב דהפרשת תרומת מעשר

ג) לפי מה שנתבאר בהשיחה דרק במעשר אמרינן שיש שם תרומה גדולה כיון שכבר היי מעשה הפרשה של הישראל, משא"כ בטבל סתם לא אמרינן שיש שם תרומה גדולה, לפי"ז לכאורה יש לחקור בהא דכתב רש"י בפסוק כ"ט: "שאם הקדים לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה ויחזור ויפריש תרומת מעשר" אם יש כאן חיוב מיתה מצד תרומה גדולה, כיון שכבר היי כאן מעשה הפרשה ע"י המעשר, או נימא דלא שנא וכיון דכל טבל אינו במיתה מצד חיוב תרומה גדולה (כמ"ש בהערה 36) גם הכא לא, ונפק"מ באם הלוי הפריש רק לתרומת מעשר ולא לתרומה גדולה, [דאף דחטה אחרת פוטרת את הכרי, מ"מ כאן לא רצה רק להפריש תרומת מעשר], אם יש חיוב מיתה כשאוכל המעשר הטבול לתרומה גדולה, ולכאורה מסתבר שלא לחלק באיסור טבל לתרומה גדולה, דלעולם אין כאן תרומה, ובמילא ליכא מיתה.

והנה להלכה מצינו פלוגתא אם אפשר להישראל להפריש תרומת מעשר (ראה הערה 39) לפני שהפריש מעשר, דהרמב"ם בפיהמ"ש דמאי פ"ה משנה א' כתב: "ותרומת מעשר אי אפשר להפרישה קודם המעשר שהיא לו תרומה והוא מעשר ראשון" וכ"כ מהר"י מן מלכי צדק בפיהמ"ש שם, וכ"כ הר"ש חלה פ"ג משנה ט', אבל ע"י מנחת חינוך מצוה רפ"ד דדייק מלשון הרמב"ם (בס' היד) הלי מעשר פ"ט היי שכתב דאינו רשאי להפריש תרומת מעשר קודם מעשר לכתחילה דמשמע דבדיעבד היי חל גם לפני הפרשת מעשר, וכן מוכח מהחינוך שם שכתב דאם הקדים תרומת מעשר קודם מעשר אעפ"י שהוא עדיין טבל למעשרות אינו חייב מיתה אבל הוא מחוייב מלקות עיי"ש, הרי מוכח גם בשיטתו דבדיעבד היי חל, וראה בס' הר צבי (זרעים) ס"י ס"ד בענין זה ובכ"מ.

ולפי שיטת רש"י כאן בפשוטו של מקרא כפי שנתבאר לעיל בהשיחה מסתבר דאי אפשר להפריש תרומת מעשר לפני הפרשת מעשר,

כיון שנתבאר דגדר תרומת מעשר הוא גדר "בירור" דע"י הפרשת המעשר מעיקרא חל כאן שם תרומת מעשר, דמחמת זה הוא קדוש, ואח"כ צריך לברר חלק התרומת מעשר מן המעשר, וא"כ לפני שהפריש מעשר לא שייך זה כלל, ולא מסתבר לומר שיש בזה גדרים שונים זה מזה, אלא לעולם הוא באופן אחד וכנ"ל.

והנה בסי אפיקי ים ח"א ס"י י"א ביאר פלוגתא הנ"ל אם שייך הפרשת תרו"מ לפני מעשר, דדין זה תלוי אימתי חל החיוב דתרומת מעשר אם ע"י מירוח או ע"י הפרשת המעשר, ומבאר דזה תלוי בפלוגתת רש"י והרמב"ם בהא דאמרינן בביצה יג, א, דמעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר, דרש"י פי' דשם מעשר שקרא עלי' טובלו ואוסרו באכילת עראי ובמיתה כדין טבל, דח"ז טבל גמור מן התורה אף שהוא לפני מירוח, הנה השם מעשר טובלו לתרומת מעשר, אבל הרמב"ם בהל' מעשר פי"ג ה"ט כתב דשמו טובלו לתרומת מעשר מדרבנן ואם אכל מכין אותו מכת מרדות עיי"ש, ומבאר דלהרמב"ם החיוב דתרומת מעשר הוה כשאר תרומות דבעינן מירוח דוקא, וא"כ כיון דכאן ה"ז לפני מירוח יש רק איסור דרבנן, משא"כ רש"י סב"ל דהכל תלוי בקריאת שם מעשר, דאז חל הדין דתרומת מעשר מן התורה, ואינו תלוי במירוח, ולכן כאן כשהקדימו בשבלין וקרא שם מעשר יש חיוב תרו"מ מן התורה.

ולפי"ז מבאר ג"כ בנוגע לפלוגתא הנ"ל אם שייך הפרשת תרו"מ לפני קריאת שם מעשר, דלדעת הרמב"ם דהכל תלוי במירוח, א"כ אם הוא לאחר מירוח שייך להפריש תרו"מ אף דעדיין לא הפריש מעשר, משא"כ אי נימא דהכל תלוי בקריאת שם מעשר, הנה כשם שנתבאר דלאחר שקרא מעשר אף שהוא לפני מירוח יש חיוב תרו"מ מן התורה, עדי"ז הוא להיפך, דקודם שקרא עליו שם מעשר ליכא חלות חיוב תרו"מ כלל, ולכן הרמב"ם [בסי' היד] דסב"ל דבדיעבד חל תרו"מ לפני קריאת שם מעשר לשיטתי קאי עיי"ש בארוכה.

ולפי השיחה אפ"ל דרש"י לשקטו קאי גם בדרך הלכה, דסב"ל כנ"ל דכל הגדר דתרומת מעשר הו"ע של בירור לאחר הפרשת מעשר, ולכן סב"ל שכשהקדימו בשבלין חייב בתרו"מ מן התורה, כיון דהכל תלוי בהפרשת מעשר, ובמילא י"ל ג"כ כנ"ל דלרש"י לא שייך להפריש תרומת מעשר לפני מעשר.

ד) בסעיי זי לכאורה צריך ביאור דמתחיל לומר דולא תשאו עליו חטא קאי על חיוב תשלומין **כשאוכל** מעשר הטבול לתרומת מעשר, וכן נקט שם עוה"פ עיי אכילה דחייב לשלם ולבסוף כתב דאולי י"ל עוד יותר דגם אם מאבד המעשר עיי **אכילה** דאז יש עליו עונש מיתה ביד"ש לא אמרינן בזה קלב"מ עיי"ש, דלכאורה הרי גם בתחילה איירי גם אודות אכילה, ומה שייך להוסיף אח"כ דזהו גם עיי אכילה? וצ"ב.

אין נהנין ממעשה נסים - מתי ליכא איסור זה

ה) ביימשיחות בדר"ח תמוז ושי"פ קרח ג' תמוז" בסעי' ג' מבאר אודות הנס דמטה אהרן דאף דמטה מצ"ע אינו שייך בטבעו לפריחה וצמיחת פירות, וזהו רק עיי' נס, מ"מ פעל הנס במטה אהרן שלא הי' סתם ענין נסי שלמעלה לגמרי מהטבע, אלא דקשור עם **טבע המטה**, ולכן הי' אופן הפריחה בסדר **טבעי** (אבל לא בהגבלת הזמן) דצמיחת הפירות, "ויוצא פרח (כמשמעו) ויצץ ציץ (חנטת הפרי כשהפרח נופל) ויגמול שקדים (כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים)", ובהערה 40 שם כתב וז"ל: וי"ל נפק"מ - שמותר ליהנות משקדים אלו ומהפירות הגדלים מהם, כי אינו מעשה נסים (ראה תענית כד, ב) דבפשטות משמע שהשקדים היו פירות טבעיים, שמהם אפשר לגדול עוד פירות (שקדים), עכ"ל.

ויש להעיר ממי"ש בסי' נחמד למראה (מובא בסי' בית אהרן חלק ח' ע' תע"ז) ירושלמי פאה פ"ו ד"ה חד בר נש דהוה זרע חקלא לפת והוה מקטע ומזבן, וכתב היפה מראה שצמחו מיד ועד שלא כלה לזרוע השדה כבר נצמחו הנזרעין תחילה והי' קוצר ומוכר מהם עיי', ומקשה הנחמד למראה הא קיימ"ל דאין נהנין ממעשה נסים? וכן קשה מתענית ה, א, בימי יואל בן פתואל נתקיים מקרא זה וכו' נעשה להם נס ונתגלה מה שבכתלים ומה שבחורי נמלים יצאו וזרעו נמצאת תבואה שגדילה ב' חדשים הגדילה ביי"א יום כו', דהיכי אכלו ישראל שבאותו הדור הלא קיימ"ל דאין נהנין ממעשה נסים, ומתרץ עפ"י מי"ש בסי' תאוה לעינים (דף צה, ב) דאם ראויה לעשות פרי לא הוה מעשה נסים, ובמילא לא קשה גם בהני"ל דבשלמא אם הי' מוציאה בלי חרישה וזריעה שאינה ראוי' להוציא חזריעה והי' מתפלל שיוציא הוה מעשה נסים, אבל כאן שהי"ה ראוי' לעשות זריעה במילא לא מקרי מעשה נסים ומותר ליהנות ממנו עיי"ש בארוכה.

ועי' בחדא"ג מהרש"א תענית כד, א, (בד"ה הטרחת) דאיירי גם באופן כזה דאמר תאנה תאנה הוציאי פירותיך אפיקו ואכלו, דשייך בזה הענין דאין נהנין ממעשה נסים עיי"ש.

ולפי השיחה אפשר לומר דאפילו אם הוא באופן דלא שייך זריעה וחרישה, אם לפועל יצאו הפירות באופן של טבע עיי' פריחה וחנטה וכו', וגם גוף הפירות הוה פירות טבעיים דאפשר לגדול מהם עוד פירות, [אף שאין בזה הגבלת הזמן] שוב ליכא

בזה האיסור דאין נהנין ממעשה נסים, ולפי"ז אפשר לומר בכל הנ"ל דאף שהיי במהירות וכו' מ"מ היי שם פריחה וחנטה וכו', ובמילא ליכא כלל האיסור דאין נהנין ממעשה נסים, ומתורץ גם קושיית המהרש"א.

ביאור הטעם למה לא נטלו יהושע וכלב פירות הארץ

הרב בן ציון ריבקין
ס. לואיס מיזורי

בלקו"ש פי' שלח ש.ז. מביא הגמ' בסוטה ל"ד בטעם למה לא נטלו יהושע וכלב מפירות הארץ אף שמשח ציוה את המרגלים "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" דהכי איי התם: יהושע וכלב לא נשאו כלום - אי בעית אימא משום דחשיבי ואי בעית אימא שלא היו באותה עצה. ע"כ. ומביא שרש"י בפירושו עה"ת פירש כטעם ה"ב שכתב "שמונה נטלו אשכול אחד נטל תאנה ואחד רמון, יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבר נתכוונו כשם שפרי משונים כך עמה משונה". ע"כ.

ובאות ב' כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א "והטעם שלא נקט רש"י כטעם הא', יש לומר בפשטות, דכיון דזה היי ציוויו של משה "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" לא יתכן שבגלל חשיבותם לא יקיימו יהושע וכלב את הציווי". ע"כ.

ויש לציין בענין זה משי"כ העיון יעקב שם בסוגיא (לד). וז"ל "אבע"א משום דחשיבי - לפי מה שפרש"י בחומש כולם אנשים כולם חשובים אי"כ צ"ל דלכך לא נטלו יהושע וכלב משום שלא היו באותו עצה", ע"כ. וכונתו למה שפרש"י (י"ג: ג') בד"ה כלם אנשים - "כל אנשים שבמקרא ל' חשיבות ואותה שעה כשרים היו". ע"כ. ולפי"ז הרי כולם היו חשובים ועם כל זה ציוה אותם משה "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" ואי"כ על כרחך צ"ל דבכל אופן נצטוו אפי' אם הם חשובים ואי"כ בעי"כ צ"ל דלכך לא נטלו משום שלא היו באותה עצה.

אולם, בעיקר ענין זה למה לא פרש"י כטעם א', לכאוי י"ל דלפי פשש"מ משה דיבר עם כולם (כלומר כל המרגלים) ואמר

לכולם "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" וא"כ ציווי זה כולל גם יהושע וכלב, וא"כ הרי משה גילה דעתו בפירוש שרוצה שיביאו אף שידע שהם חשובים, וא"כ לא היו רשאים להפקיע את עצמם מטעם זה (ובין אם נאמר שהעיקר הוא התוצאה והנפעל ובין אם נאמר שצריכים המעשה הגברא סו"ס הרי משה גילה דעתו שרוצה או שיכולים להביא גם יהושע וכלב) וצ"ע בזה. ואולי, באמת זוהי עומק כוונת כ"ק אד"ש בתירומו.

(ב) באות די שם מביא כ"ק אדמו"ר שליט"א לגבי גדרו של מצות תפילין וז"ל "ידוע שבמצות התורה יש מצות שעיקרן הפעולה, מעשה המצוה, כמו מצות תפילין של יד, שהמצוה היא להניח תפילין, ויש מצוות שעיקרן התוצאה והנפעל כמו תש"ר, שבהם עיקר המצוה היא שיהיו על הראש כמ"ש והיו לטוטפות בין עיניך", ע"כ.

ובמראה מקום ציין לצפעי"נ על הרמב"ם הלי תפילין פי"ד הי"ד, ובכ"מ.

שמעתי ממו"ר הגרי"ז זצל גוסטמן בטי"ז אדר תשמ"ז בדרשת חבר מצוה של יבלחט"א נכדו ש"י שציין עוד להדרישה בטור הלי תפילין ס"י כ"ה אות א' שכתב כן וז"ל שם "ובשם מהרר"ל ראיתי בתוסי ז"ל לפני רש"י ורי"ף ורמב"ם ניחא מאד למה תקנו על של ראש על מצות ועל של יד להניח משום דבשל יד כתיב וקשרתם לאות על ירך וקשירה והנחה חדא היא לכן מברכין להניח אבל בשל ראש כתיב והיו לטוטפות הרי שלא נזכר בה אלא לשון ההוי' לפיכך שייך בה על מצות תפילין", ע"כ.

וביאר עוד דלפי יסוד זה יש לבאר לשון הרמב"ם המוקשה בפ"ד מהלי תפילין הי"ד שכתב וז"ל "תפלה של ראש אינה מעכבת של יד ושל יד אינה מעכבת של ראש מפני שהן שתי מצוות זו לעצמה וזו לעצמה". ע"כ. דהנה עיקר ההלכה של הרמב"ם שאינן מעכבות זו את זו, הרי זו משנה מפורשת במס' מנחות (לח.) תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש ושל ראש אינה מעכבת את של יד, וכידוע. אלא שאינה מובנת למה הוסיף הרמב"ם המלים "זו לעצמה וזו לעצמה" וביאר מו"ר זצ"ל דבא לרמז במתק לשונו שמצות תפילין של יד ומצות תפילין של ראש הם שתי מצוות נפרדות ושונות לגמרי ומתקיימות באופנים אחרים לגמרי שתש"י ע"י הנחה וקשירה, ותש"ר רק על ידי ההוי'.

ועפ"ז ביאר גם לשונו של השאגת אריי בתשובותיו סי' ל"ז שדן לגבי מי שאין לו זרוע פטור מן התפילין אי פטור נמי בשל ראש משום דר"ל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו וכו', ע"ש באורך, ולבסוף דבריו מסיק דחייב בשל ראש ושכ"כ השלטי גבורים וכתב השאג"א וז"ל "לטעמא דמלתא דלא אמריי בהא כל שאינו ראוי לבילה נ"ל דהיינו טעמא משום דלא אמרה תורה שיהא של יד שייך לשל ראש לאיזה מצוה מן המובחר שבשעת משך הנחתו יהי גם של יד עליו וכו'. **ולא תליא רחמנא זה בה כלל, כמו מצות ציצית ותפילין שכל חד מצוה בפני עצמה היא ולא מישך שייכי להדדי כלל וכו"ו**. ע"כ, דלכאוו' איך דימה תשי"ר ותשי"י לתפילין וציצית, אולם, לפי הנ"ל ניחא דכיון שמתקיימות באופנים אחרים וגדרים שונים הוו שתי מצוות שונות לגמרי.

ואז בשעת הבר מצוה הנ"ל ביאר מו"ר שליט"א הנפקא-מינות לדניא אם המצוה היא הקשירה או רק ההוי. נ"מ א' אם הניח תפילין לבילה דאז כשהגיע זמן צריך למשמש בהם כדאי במנחות ל"ו, והטעם משום דהמשמוש הוי במקום קשירה והנחה, ולפי יסוד הנ"ל דזהו דוקא בתשי"י דיש מצות קשירה והנחה אבל בתשי"ר אי"צ למשמש דסו"ס מונחים על ראשו. עוד נ"מ במי שאינו יכול להניח תפילין על עצמו ומישהו אחר צריך להניח עליו ואינו בר שליח (כמו קטן), דאי בעי מעשה הקשירה הרי בעי בר שליח דאלייכ לא קיים מצות קשירה, אך אי בעי רק "והיו" הרי סו"ס מונחים עליו, ושפיר אפשר להתקיים גם מי שאינו בר שליח.

ובקרוב ממש נזכה לקיום היעוד "והקיצו ורננו שוכני עפר" והוא בתוכס. אכ"ר.

ג) ויש עוד לציין בענין זה של שני סוגי מצוות דיש מצוות שעיקרן הפעולה ויש מצוות שעיקרן התוצאה והפעול למשייכ הגאון ר' אלחנן ז"ל ווסרמן בקובץ שיעורים חלק ב' סי' כ"ג לבאר שיש נ"מ ביניהם לגבי "מצוות צריכות כוונה" וז"ל הגרא"ו ז"ל שם (אות ו') "והנה מצינו שני סוגי מצוות א. שעשיית המצוה עיי האדם הוא גוף המצוה כגון שופר, לולב ב. שעיקר המצוה היא תוצאות המעשה כגון פדיון שבויים, פריעת ב"ח, פרי' ורבי' וכו', והחילוק בזה נפ"מ לכמה דברים כגון למי"ד מצוות צריכות כוונה והתקוע לשיר צריך לחזור ולתקוע, ובפריעת בע"ח מצוה - אם פרע שלא בכוונת המצוה לא נאמר שצריך לחזור ולפרוע, וכן

במצות פ"ו שהמצוה שיהיו לו בנים והרי יש לו בנים אף אם לא כיון לשם מצוה אינו חייב לחזור ולהוליד בנים וכו"ל, ע"כ.

ד) באות ה' של השיחה הנ"ל מבאר כ"ק אד"ש הטעם שהיו יהושע וכלב רשאים להפקיע את עצמם מהשליחות של הבאת פירות הארץ ("ולקחתם מפירות הארץ") וז"ל "אבל כיון שהי' כאן מעשה טוב ביחד עם כוונה בלתי רצויה, הרי שוב אי אפשר להם ליטול כלום, דאם ישתתפו גם הם בהבאת פירות מטוב הארץ, הרי הם מסייעים לדבר עבירה, וסיוע לדבר עבירה דוחה קיום שליחותו של משה, ואולי אין זו דחי', אלא שזה היתה כוונת משה, שלא יקחו פירות באופן של מסייע לדבר עבירה, ואדרבה זה מבטל מכוון השליחות" עכ"ל.

נראה לבאר כוונת כ"ק אד"ש בדבריו האחרונים שהוא על דרך הא דא"י בגמ' כתובות (פה:): אבימי ברי' דרב אבהו הוו מסקי ב"י זוזי בי חוזאי שדרינהו ביד חמא ברי' דרבה בר אבהו אזל פרעינהו אמר להו הב לי שטרא אמרו לי סטראי נינהו וכו'. לענין שלומי שליח מאי (ופרשי"י בד"ה לענין שלומי שליח - למשלח, ובד"ה מאי - מי הי' פושע שהחזיר המעות עד שלא קבל מהם השטר) אמר רב אשי חזינן אי א"ל שקול שטרא והב זוזי משלם הב זוזי ושקול שטרא לא משלם ולא היא בין כך ובין כך משלם דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי". ע"כ.

ומבוי מזה דאף שהמשלח אמר "הב זוזי" ואח"כ "שקול שטרא" והשליח ציית להוראותיו של המשלח, מ"מ צריך השליח לשלם משום דיש אומדנא שהמשלח רצה שיעשה כהוראותיו דוקא באופן שיהי לתועלת שלו ולא לרעתו. וכן פסק הרמב"ם בפ"א מהלי שלוחין ה"ו.

וא"כ מובן מאד שכמו"כ אצל משה י"ל דכשאמר "ולקחתם מפרי הארץ" הוי דוקא באופן שיביא תועלת הנרצה דהיינו כניסת בני"י לא"י ולא כשיש עצה רעה כעצת מרגלים, ולכך לא הביאו יהושע וכלב. כן נראה בכוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

החידוש בהפירות שהביאו המרגלים

הרב שמואל לאופר
חבר הכולל דנהלת הר חב"ד

בלקו"ש שלח ש.ז. בשוה"ג צוין שבהתוועדות ש"פ חוקת התשמי"ה נתי הטעם לזה שיהושע וכלב לא נטלו כלום מפירות ארץ-ישראל, כי כוונתו של משה רבינו בציווי "ולקחתם מפרי הארץ" היתה - להראות לבני"י את מעלתה ושבחה של ארץ ישראל, וכפי שאכן אמרו המרגלים: "באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה, כלומר, מפירות אלו רואים את מעלתה ושבחה של ארץ ישראל.

ומזה מובן, שחוצרכו להביא רק סוגי פירות שיעוררו התפעלות מיוחדת אצל בני"י - סוגי פירות שלא היו רגילים אליהם או שלא היו להם לגמרי מקודם לכן, משא"כ אילו היו מביאים סוגי פירות הרגילים, הרי גם כאשר רואים שבארץ ישראל גדלים סוגים אלו באופן משובח וטוב יותר, אין הדבר מעורר התפעלות מיוחדת מכיון שסוגים אלו אינם בבחינת דבר חידוש. ולכן הביאו רק "אשכול ענבים ומן הרמונים ומן התאנים". כי בשאר המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל הורגלו כבר.

ולדוגמא "חטה ושעורה - היו גם במצרים ועד כדי כך, שכאשר בכל הארצות היה רעב אזי היה לחם בכל ארץ מצרים ומכל הארצות באו למצרים כדי לקנות תבואה. "זית שמן" - הנה בנוגע ל"זית" עצמו - יודע הבן חמש למקרא שזית הוא מר, ובמילא, אם יביאו "זית" מארץ ישראל, הרי כשיטעמו ממנו יראו שהוא מר - היפך ענין השבח! (ושמן זית היה לחם והראיה שהדליקו את המנורה מדי לילה בלילה).

וגם תמרים היה לחם כמ"ש. ויבואו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים.

ולכן מכיון שלא הוצרכו להביא אלא "אשכול ענבים... ומן הרמונים ומן התאנים" סוגי פירות שיעוררו אצל בני"י התפעלות

מיוחדת - נמצא, שכאשר "שמונה נטלו אשכול אחד נטל תאנה ואחד רמון", שוב לא נותר ליהושע וכלב מה להביא. עי"ש באריכות.

ולכאורה צע"ק, איך יעוררו הפירות ענבים ותאנים התפעלות מיוחדת אצל בני ישראל דלכאורה גם פירות אלו היו בארץ מצרים ואף שאין זה נמצא מפורש בתורה הרי (מקרא) מפורש בתהלים קאפ"י קה פסוק לג:

"וַיֵּךְ גִּפְנִים וְתַאנִּתִּים וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם".

וכן שם בקאפ"י עח פסוק מז איתא:

"יִחְרוֹג בְּבֶרֶד גִּפְנִים".

ובראב"ע שם (קאפ"י קה) כתב "הזכיר הנכבד מכל פרי העץ שיוכל אדם לחיות בלא לחם אם יאכלם".

ומשמע לכאורה שבנ"י הורגלו לזה שהרי בתהלים שם מדובר בתוכחה לבנ"י (והיינו שראו א"ז).

ומדי דברי בו, אציין מה ששמעתי מאחד מאנשי המדע, שבמצרים גם בזמנינו אין גדלים פירות וצ"ע.

ואבקש מקוראי הגליון לעיין בזה.

א ג ר ת ק ו ד ש

"דאגה בלב איש ישיחנה"

הת' שמואל גמירובסקי

≈ תות"ל 770 ≈

באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חלק י"א ע' קמז בסופו מובא: "...והנה בכגון דא, יעוצה העצה קנה לך חבר... הנה יהי לו חבר אמיתי, היינו כזה שיוכל לגלות לפניו נגעי

לבבו, וכבר ידוע מרז"ל דאגה בלב איש ישיחנה ואמר ע"ז הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי אשר באופן כזה, הנה שני נפח"א נלחמים על נפש הבהמית אחת, והרי כבר רואים התועלת מזה במוחש"י. וש"נ.

והנה ב"היום יום" מובאים הנ"ל כשני ענינים, האי פתגם ליום כה סיון: "דאגה בלב איש ישיחנה ואמרז"ל שני פירושים: ישיחנה מדעתו, ישיחנה לאחרים. ופירש הצ"צ: לאחרים רק בגוף, אבל מאוחדים אתו עמו, שמרגישים את ענינו".

וחב' פתגם לכ"ף טבת: "דער מיטעלער רבי האט געענטפערט איינעם אויף א יחידות: אז איינער רעדט מיט דעם אנדערען בעניני עבודה און זיי לערנען צוזאמען, איז דאס צווי נפש האלקית אויף איין נפש הטבעית".

ולשלימות הענין כדאי להעתיק כאן "פיי מהר"ש נ"ע בזה"י שמובא באגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהררי"צ נ"ע חלק ד' ע"י שלט: "...הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהרר"ש זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע פירש מארז"ל ישיחנה מדעתו וישיחנה לאחרים, דע"י ישיחנה לאחרים שהוא חבר טוב ומקיים מצות ופקודת הוד כ"ק רבינו הזקן זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע, אשר הדריך את החסידים להדר בענין האחוה ואהבה באופן היותר נעלה, והוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק אדמו"ר האמצעי זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע מסר נפשו הק', אשר החסידים יהיו באחוה כאהבת אחים באמת לאמתו, והוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק אדמו"ר בעל צמח צדק זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע, אשר אהבת החסידים כמו שיסדה והדריך הוד כ"ק רבינו הזקן זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע, הנה ברכת האחד לחבירו יש לה כח למעלה כמו ברכת שמע קולנו בשמו"ע, כי אב הרחמן חפץ ומשתוקק באהבתם של ישראל זה לזה, אשר על כן הנה על ידי זה שמישיח דאגתו לפני חבירו האותבו באמת, ע"יז מסיחה מדעתו, ובמקומה מתמלא שמחה מהתקוה טובה ובטחון גמור בחסדי השי"ת דלעתיד הקרוב לבוא ברוב טוב".

ח ס י ד ו ת

ידיעת סדר השתלי':

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
 ≈ ר"מ בישיבה ≈

בקשר ובהוספה למה שנכלל בקונטרס סדר השתלי שייל זייע
 (במהדורא שניי), הנני להעתיק מאגייק של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ
 מה שכתב ל-יבלחטי"א - כ"ק אדמו"ר שליטי"א ביום ג' ה' תמוז
 תרצ"ה (נדפס באגייק כ"ק אדמו"ר מהרי"צ ח"ג ע' תד):

פעם - מספר הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק - כשנכנסתי ביחידות
 לכ"ק אדמו"ר ושאלתיו באיזה ענין בחסידות הושיב לי בקצרה,
 ואמר בזה"ל חסידות בעדארפמען לערנען מיט א סדר דאס הבייסט
 אז די ערשטער זאך איז ידיעת סדר ההשתלי ווי דער זיידע -
 כוונתו הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי - שרייבט אין שער היחוד...
 עכ"ל.

ויש להעיר גם מהיום יום - טו אד שני: שער היחוד הוא
 המפתח דתורת החסידות.

~~~~~

העיין בלקו"ת פי' חקת

הרב אהרן חיטריק
 ≈ חושב השכונה ≈

בהמשך שכתבתי בגליון פי' קרח בענין "העיני"ס" שבלקו"ת.

מצאתי שבלקו"ת פי' חקת דף ס,א מציינ הצ"צ ועמ"ש עוד
 בענין מי יתן טהור מטמא בת"א פי' וישלח סד"ה ויקח מן הבא
 בידו מנחה, ובד"ה וישלח יעקב, ועיין במא"א אות ח' סעיף ו'.

ויעיין עוד מענין מי יתן טהור בזה"א וירא ק"ב ב'. ח"ב יתרו ס"ט ב'. ח"ג תזריע מ"א ב'.

ועיי פיענוח המי"מ יובן פי' בתוי"א, ראה בקטע "עייין במא"א". וכחה יש רבבות אלפים ציונים בלקו"ת שעיי פיענוחם, נותן תבלין להבנת הלקו"ת.

בת"א פ' וישלח סד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה תוי"א כו,א
 וז"ל "והנה העלאת מי"ן של התיקון גלוי וידוע לנו ע"פ התורה פרים בני בקר שנים כו', משא"כ העלאת מי"ן לעולם התהו כו' ולכן הקריב גם גמלים שהם טמאים בקרבנות דתיקון, אך בקרבנות דתהו כתיב מי יתן טהור מטמה כו' ששם כחשיכה כאורה כו' קטן וגדול שם הוא כו' השוה ומשוה כו' עכ"ל" - אוה"ת נ"ך - א עי' תרנה.

ובד"ה וישלח יעקב: תוי"א כה,א וז"ל "אבל יעקב העלה מי"ן לבחי המקיף דתהו שהוא אור גדול בבחי א"ס כו' לכן אין שם הצמצומים והדקדוקים, כי א"ס ב"ה הוא כל יכול לסבול הכל אף טמאין כו' וכמארז"ל עתיד חזיר לטהר עכ"ל" - אוה"ת נ"ך - א עי' תרנה.

עייין במא"א אות ח סעיף ו "חזיר נקי קליפת נוגה ולכן במיתוקה עתידה לחזור ותהיה קדושה ושם זה בחי חכמה דקליפה".

וע"פ התוי"א וישלח נה,ב מובן מה שמציין כאן להמא"א. ומה שמציין בתוי"א למאמר רז"ל עתיד חזיר ליטהר.

ובאוה"ת נ"ך - א עי' תרנו מציין "אמנם במא"א אות ח' סעיף ואו פי' עתיד חזיר ליטהר קאי על ק"י, ובמדרש תלים סי' קמ"ו ע"פ ה' מתיר אסורים יש שני דיעות אם האיסורים יהיו נעשים היתר לע"ל שיי"א חס ושלום כו', ויש להעיר מזה לענין פרה אדומה שזכר ברבות ר"פ חקת מי יתן טהור מטמא, לפי ששם הוא ג"כ בחי ומראה לו פנים והיינו ענין מים חיים דוקא".

בזה"א וירא ק"ב ב': "מי יתן טהור כו' טהוד דא אברהם דנפיק מתרח. דהיינו טהור מטמא כמ"ש ברבות פי' חקת" - אוה"ת נ"ך - א עי' תרנו.

ח"ב יתרו ס"ט ב': "ע"פ מתוך הסנה, הסנה ודאי הוה בגו
 ההוא קדושה ואתדבק ביה כו' ורזא דא מי יתן טהור מטמא" -
 אוה"ת נ"ך - א ע' תרנז.

ח"ג תזריע מ"א ב': "ע"פ ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור
 הוא, דלא טהור אלא כך נפיק מסטרא דמסאבא כו' דכתיב מי יתן
 טהור מטמא" אוה"ת נ"ך - א ע' תרנה.

פ ש ו ט ו של מקרא

עוד בענין כיבוס בגדיהם של הלויים לפי התרגום ופירש"י

יוסף וולדמן

≈ הושב השכונה ≈

בגליון דשבוע העבר ש"פ קרח בקשר להתירוץ על שאלת הרב
 י.י.ק. בענין טהרת הלויים בנוגע להתרגום על "וכבסו בגדיהם"
 "ויחורון לבושיהון" (בהעלותך ח, ז) -

הבאתי (בשם אחי ר' צ"א) שכבר נמצא בתורה לפני כן כיבוס
 בגדים (שמלות) במובן של "ויחורון" דהיינו ליבון (ולא
 טבילה).

וזה בפרשת מתן תורה ששם נאמר "וכבסו שמלותם" (יט, י)
 "ויכבסו שמלותם" (יט, יד) והתרגום אומר ויחורון לבושיהון,
 וחורו לבושיהון. (ופשוט שאין שייך להני"ל הכיבוסים שגבי
 "נגעי בגדים" שהם לשון ליבון (חוץ מאחד שאינו לליבון).

אבל בהמשך לזה הושמט הערתו המתאימה והנכונה של הרב יצחק

צ.

וזה שאחרי שהבן חמש לומד בתחלת פרשת צו "ופשט את בגדיו

... והוציא את הדשן...

ורש"י שם מפרש (פשוטו של מקרא) "דרך ארץ שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד..." אין כבר פלא בעינינו חדרישה ל' וכבסו בגדיהם במובן "ויחורון" לבושיהון - ליבון בתור חלק מן מעשי חינוכם של הלויים לשירות בצרכי המקדש. ולמרות שלא התחייבו בכיבוס בגדים במובן הרגיל - טבילה במ' סאה.

והבן חמש גם יודע את זה מנסיונו האישי, שכשאביו לוקח אותו לביהכ"נ וכ"ו דורשים ממנו שיהיו בגדיו נקיים וכ"ו.

אבל אחרי כל הביאורים הנ"ל עדיין אינני לגמרי שבע רצון ונשארתי אצלי קושיא.

בפסוק - ו - נאמר קח את הלויים ... וטהרת אותם. וממשיך בפסוק ז' "וכה תעשה לטהרם... אם הכיבוס בגדים שאצל טהרת הלויים, ענינו ליבון ונקיון בגדיהם, מה ענין הטהרה בזה?

נ ג ל ה

צורת אות דל"ת ע"פ שיטת אדמ"ז

הרב אליעזר צבי זאב צירקינד

סופר סת"ם

≈ תושב השכונה ≈

להמשיך על מה שכתבתי בקיצור בגליון ל"א (תקפ"ז) ש"ז כדאי לעיין באות א' מהכ"ב אותיות, ולראות ולהראות מה שינה כ"ק אדמוה"ז נ"ע, ועל מה שינת.

והאות דל"ת היא כדאי והגון לעיין בה, כיון שבמס' סוטה דף כ' ע"א מובא שמחריבים את העולם על ידי חיסור תג דדל"ת של אחד, עיין שם בפרש"י ד"ה ומשוי ל' רי"ש וכ"ו. ובשערי גן עדן ממוה"ר יעקב קאפיל זצ"ל, בפתח ד' דרך יו"ד, הוא מבאר הענין המבואר בכתבים ובזהר, שבגלות נסתלק גם היסוד מן המלכות, דהיינו היו"ד מאחורי הדל"ת ונעשה רי"ש, כמו שהי

קודם שנתקנו העולמות, ככתוב "פן אפשיטנה ערומה והצגתיה כיום חולדה" וכו'. ומבאר שם, שהאריז"ל פירש הענין שנשאר להרי"ש יו"ד זעירא דפנחס, ועייז לא חזר העולמות לתוהו ובוהו, רק נשאר בתיקון. והוא מבאר שם, שהאריז"ל מבאר שזה בסוד קשר של יו"ד של תפילין של יד, שיהא תמיד דבוקה בבית התפילין ושלא יזוז ממנה.

נמצא, ששינוי ח"ו באות דל"ת במקום שמחלקו מרי"ש נוגע - א', לחריבת העולם מצד ע"ז ר"ל - ה' אחד, לה' אחר ח"ו, ב', לחריבת העולמות, ע"י הסתלקות האורות דתיקון ח"ו, ג', הרחקת ח"ו ר"ל, כלשון האגור בשם הזהר הק' בפנחס דף רל"ו ע"ב.

וא"כ כשמעיינין בהאות דל"ת שכותבים עכשיו, הן בכתב ב"י, והן בכתב האריז"ל, והיא מיוסד על ספרי סת"ם דזמנינו, כגון האנצי הלכתית חסדי דוד, דף רל"ד ורל"ו, ואוצר סת"ם (ירושלים תשי"מ) בח"ב דף רע"ג, ליקוט ספרי סת"ם (ירושלים תשמ"א) יו"ד, ובמשנת סופרים עם משמרת סת"ם (בני-ברק תשמ"ה) בדף 22, ועוד.

כותבים הדל"ת בעוקץ בולט למעלה בצד ימין, אבל בכתבים ישנים גם חדשים דכתב אדמוה"ז ני"ע אין בשום אחד מהם קוץ [ואין שום מחלוקת בזה], ואע"פ שהם מביאים יסודות, מלשונות הפוסקים ראשונים ואחרונים, שכתבו ואמרו "שצריך לזהר בתג שלאחריה לרבעה שלא תהא נראית כרי"ש", ובאמת לשון "תג" אינו מורה על עוקץ בולט למעלה, שהרי כ"ק אדמוה"ז ני"ע בשו"ע שלו חאו"ח סי' ל"ו ס"ב אות ד', כתב ממש כזה הלשון בתחילתו, ובסופו הוא מסיים "ויעשה ג"כ עוקץ קטן לצד ימין בולט ע"פ למעלה" עכ"ל. מ"מ סוף סוף העוקץ הבולט ע"פ בימין הדל"ת היא שיטת אדמוה"ז, ובאותיות בכתב אדמוה"ז לא נמצא כזאת. א"כ הענין דורש ביאור.

והענין הנ"ל היא פלאי מצד אחר לגמרי, שהרי יש מחברים גדולים כגון המאיר עיני סופרים בסי"ז בע"ס ס"ו, והמשנת אברהם סי' כ"ג ס"ק י"ח, והמלאכת שמים כלל כ"ו בבניה ס"ק ו', ועוד, שכתבו על הלבוש, או על ד"ק דכ"ק אדמוה"ז ני"ע, או על שניהם, שזה טעות הדפוס, שאין ענין להיות שם (בימין) עוקץ בולט, רק בשמאל.

וחסר הבנה, איך לעיני העדה נעלם דברים מפורשים, שהרי על אדמוה"ז אייא לומר שחלף ימין בשמאל, שהרי הוא הביא שניהם, הן שצריך להיות "תג קטן בראש גגה מצד שמאל" וגם אמר "ויעשה ג"כ עוקץ קטן לצד ימין בולט ע"פ למעלה", אלא אפילו על הלבוש איך יכולים לאמר שצריך להיות ט"ס, לפי שלא הביא התג דשמאל, ורק לימין, וזה לא נמצא בשום פוסק! והרי האגור מביא העוקץ (ולא כתב תג שיכולים לפלפל) מאחוריה, ולא הביא תג או עוקץ וכו' בצד ימין כלל, וכן המאירי בקרית ספר מאמר השני האי האי כתב "שהדלת יש לה קוץ מאחוריה בגג שלה", ולא הביא צד שמאל מה יעשה בה. וכן בספר תולדות אדם וחווה לרבינו ירוחם כתב "שיזהר שיהא הדלת חודה של ימין בולט" ולא הזכיר צד ימין כלום, ויש עוד.

והיוצא מכל הנ"ל, שיש מקור בפוסקים ראשונים ואחרונים ובתוכם אדמוה"ז, למנהג הסופרים דעכשיו, ולפסק הלכה דסופרי ומחברי ספרים דעכשיו, לעשות עוקץ ובליטה למעלה בצד ימין של הדל"ת, ואעפ"כ כ"ק אדמוה"ז נייע ע"י פקודת כ"ק המגיד נייע הנהיג הסופרים שלא לעשות אותו עוקץ! למה!

ואע"פ שאיני כדאי והגון לכך, לירד לדעת עליון שנתגלה ע"י אדמוה"ז, מ"מ אעתיק מה שמובא בספרים, ואי הם שייכים להענין מה טוב, ואם לאו דרוש וקבל שכה, בשערי גן עדן הנ"ל הוא מביא דברי הארז"ל שתמיד היוד דבוקה בפניה לאחוריה דר"י"ש, כי בעת שנתרחקה מן המלך והוא כהן והיא הלכה בגולה ושבוייה אסורה לכהן וכו' כמ"ש בשער האותיות. ובפירוש דמה"ר יעקב קאפיל על הספר קול הרמ"ז, על מה שהרמ"ז דורש עוקץ בולט למעלה מן הגג כנגד הירך, פירש ר"י"ק כל הנ"ל, והוסיף שקוץ שעל הגג כנגד הירך לרמז שעד הנה היא אות בפני עצמה, ויכולים להוסיף שבשע"י"ע הוא מבאר איך שהיוד **בהסתר פנים**. ואי לזאת אם עושים עוקץ בולט ע"פ בימין נמצא ש"יוד אינו בהסתר פנים ח"ו, וגם שאינו שם לגמרי ח"ו, לפי שהקוץ מורה על סוף האות יוד.

א"כ אע"פ שע"פ נגלה, וגם ע"פ סוד שבנגלה, צריך להיות קוץ בולט בימין בסוף גגה, מ"מ כיון שקיום וחיות כל העולמות, וחיות הלבוש התפילין או קובע המזוזה או קורא בס"ת, תלוי על האות דלת דאחד (או לפי המהרש"א בעירובין י"ג ע"א כל דל"ת שבס"ת), ולפי סוד שבסוד, אין מקום לאותו עוקץ

ויש חשש גדול, בפרט בזמן הגלות ה"י, אם יותן הקוץ יחי הקלקול ח"ו יותר מן התקון. לפיכך הוא גזר שלא לעשותו.

והמעין בכ"ק של הסופרים המובחקים המובא צילום כתיבתם בילקוט צורת האותיות (ברוקלין תשמ"ג) מדף 700 עד 705, ובליקוט ספרי סת"ם (ירושלים תשמ"א) בח"ד צילום כ"ק דהרה"ח ר' חיים שמאי ולבר זצ"ל והרה"ג ר' יהודה אשר ראטה זצ"ל (מסופרי ירושלים) וכולם כתבו הדלת בלא עוקץ בולט למעלה בימין.

כל הנ"ל מחזק הדבר שכדאי ותגון לקנות סת"ם בכתב אדמוה"ז ולחתאפק מלקנות מכתב ב"י או אריז"ל הנכתב בזמנינו אלו.

ש ו נ ו ת

הרחמן דאדמו"ר בברהמ"ז

הרב צבי הירש לוסטיג
מנהל רוחני דמוסד חינוך עטה"ק אהלי-תורה

בגליון כ"ט הביא רדש"פ את אג"ק כ"ק אדי"ש חט"ו אגרת חיצונית, שסדר הרחמן בברהמ"ז - אדמו"ר, אבי מורי ועצמו וביב - יש ללמוד ממשנה וש"ס שלהי הוריות. שמה מבואר בברייתא שהי הוא ואביו ורבו בשבי, הוא קודם לרבו. ורבו קודם לאביו, ומזה למדין שכן הוא הסדר בברהמ"ז.

וחעיר הנ"ל: הרי בהוריות שם איתא שאמו קודמת לכולם, ולמה אין מקדימין אמו בברהמ"ז. ולא עיין כראוי, שברשי"י שם מבואר הטעם שאמו קודמת מפני "דאית לה זילותא טפ"י", ופשוט שלא שייך בברהמ"ז.

ועוד העיר: שם מבואר שהוא קודם לרבו, ולמה אינו מקדים את עצמו - "אותנו ואת כל אשר לנו"?

ושלש תשובות בדבר.

א. בבי"מ לייג עי"א איתא שכל המקיים בעצמו כד, סופו בא לידי כך. וברשיי ד"ה כל: אעי"פ שלא חטילו עליו הכתוב, יש לאדם ליכנס לפניו משורת הדין ולא לדקדק שלי קודם אם לא בהפסד מוכיח... והובא להלכה בשו"ע ח"מ סימן רס"ד סעיף א'. ומטעם זה פשוט שיש לאחר הרחמן על עצמו.

ב. בבי"מ שם איתא שהטעם שאבדתו קודם לאבדת רבו ואביו, היא שנאמר "אפס כי לא יהי"י בד אביון". שלך קודם לשל כל אדם. וברשיי ד"ה לא: הזהר מן העניות. ופשוט שזה לא שייך בבקשת הרחמן.

ג. אפילו אם נאמר שאי בקשת הרחמן יש בה הפסד ועניות, הרי בעוד רגע יבקש גם על עצמו, ולמה שלא יקדים ויכבד את רבו ואביו.

עוד העיר: למה מצייין כ"ק אד"ש להוריות ולא לבי"מ שבא לפניו, ואוסיף צ"ע. בהוריות לא נזכר במשנה ענין קדימת רבו ואביו אלא בברייתא שהובא בגמרא, וצ"ל כוונת ציון אד"ש למשנה.

"חושבי שמות"

הת' שמואל קראוס
 ≈ תוח"ל 770 ≈

באגרת כ"ק אדמו"ר שליט"א מערח"ש תשי"ט¹ ישנה חתייחסות למנהג אמירת פסוק המתאים לשם האדם:

...בפירש"י מיכה ו' ט' וז"ל: ותושי' יראה שמיך מכאן שכל מי שאומר בכ"י מקרא המתחיל ומסיים כמו שמתחיל ומסיים שמו התורה מצילנו מגיהנום עכ"ל. ושואל מהי כוונת רש"י² בזה.

הכוונה בזה למנהג המובא בכמה סידורים — וכן הוא גם מנהג חב"ד — לומר בכ"י מקרא המתחיל וכו' כנ"ל. אלא שאנו מוסיפים על פירש"י הנ"ל ואומרים הפסוק בסוף אלקי נצור שכתפלה, היינו איזה פעמים בכ"י.

לע"ע מצאתי מנהג זה [הערה בשולי-הגליון: ראיתי בס' מ"מ למנהג זה לספר א"ר³, וכף החיים או"ח סו"ס קכב⁴, משפט צדק על חילים ע' 212⁵. ואין ס' אלו אצלי לברר]: בספר הזכירה ח"א⁶, בס"י עבודת ישראל לבער⁷ (גם לאשה!), ס"י נהורא⁸ השלם⁹ ועוד. אבל לע"ע לא מצאתיו בשל"ה ולא בסו"ס קיצור של"ה ובס"י יעבץ¹⁰ אף שיש מציינים להם.

בנוגע למעשה שאלתי את פי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, וא"ל אשר כשלמד והתחיל להתפלל, ציווהו כ"ק אדנ"ע, להבדיל בין החיים לחיי החיים, שיאמר בסוף התפלה הפסוקים ה' יגמור בעדי גוי' יוציאם מחשך גוי' (אף שיש ס"י רשום לשם יצחק: י"א סכותה גוי' נשק). ואומרם בכל התפלות ובכל הימים.

וחנה, בנוגע למה שכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לע"ע לא מצאתיו בשל"ה ולא בסו"ס קיצור של"ה", יש להעיר למובא בס' ילקוטי מהר"י ח"י¹¹:

והנה בשל"ה ליתא וגם בקיצור של"ה לא מצאתי.

לעומת זאת, הרי שבחלק מהמקומות בהם נדפסה האגרת¹² ציינו המו"ל בשולי-הגליון למובא ב"הערות וציונים" שבסוף הסידור עם דא"ח (ברוקלין תשכ"ח), שם נכתב¹³:

קודם יהיו לרצון נוהגין לומר הפסוק של שמו — הובא
כ"מ בשם השל"ה, והוא בקצור של"ה בסופו¹⁴.

— והדברים דורשים ביאור: כיצד זה מציינים המו"ל לסוף ספר יקיצור שלי"ה בשעה שגדולים מהם העידו שלא מצאו שם לענין זה?

(חזקה גם על מי שיחפש בסוף ספר זה במהדורותיו החדשות — שהן המצויות כיום — שלא ימצא בסופו דבר וחצי דבר מענין אמירת הפסוקים¹⁵)

על כן, בחקשר זה, כדאי לציין לדברי ר' דב רוזן ז"ל בספרו 'באהלי שם'¹⁶:

...ועדיין השאלה העיקרית במקורה עומדת: היכן המקור בשל"ה? פירסמתי בשעתו פני לקוראים כשבועון "פנים אל פנים" גליון 365, אך התשובות לא קלעו אל המטרה¹⁷.

ברם, לפי הכלל שאמרו חז"ל: יגעתי ומצאתי - תאמין (מגילה ו/ב) מצאתי סוף-סוף את המקור בעזרת המנוח שניאור זלמן שו"ר. בהודמנות ביקורי אצלו נסכה השיחה, בין השאר, בענין הצמדת פסוקים לשמות ומקור המנהג המיוחס לשל"ה. אמרתי בגילוי לב שיגעתי למצוא המקור ולא מצאתי. הנשיא יעץ לי לחפש ב"קיצור של"ה" והדגיש כי ישנן מהדורות רבות ושונות במקצת זו מזו. לאחר עיון במהדורות השונות בספריית "היכל שלמה" מצאתי את מבוקשי בספר אשר בשער שלו נאמר:

ספר יקיצור שני לוחות הברית עם מהדורה כתר --- עם הגהות וחידושי דינים מספרים חדשים וגם ישנים מה שלא נמצא בספר הנחמד שני לוחות הברית אשר איזן ותיקן וליקט האלוף התורני כמוהר"ר יחיאל מיכל בן הר"ר, אברהם סג"ל עפשטיין אשכנז. למברג 1862.

בסוף הספר דף הנושא את המספר קא — דף במספר זה אינו מופיע במהדורה אחרת של אותו מחבר¹⁸ — בעמוד ב מובא סדר שינוי השם וכו קטע דלהלן:

ידוע מה שנכתב לעיל בעיני גיהנום וכן הוא בספר הכונות בענין חיבוט הקבר, הרשעים אינם יודעים שמם בקבר, ומכין אותם מכות אכזריות. ומי שאומר בחייו כל יום פסוק אחד המתחיל בתחלת אות משמו ומסיים בסוף אות משמו, דהיינו אותו השם העולה עמו לספר תורה שהוא שם הקדוש, ר"ל כגון למי שקורא איציק וקורין אותו לס"ת יצחק, צריך להתחיל הפסוק ביו"ד ולסיים בקו"ף. וכן כולם. ומכ"ש למי ששמו נמצא בפסוק עצמו, כגון שלום או דן, ראובן, שאין צריך לסיים בסוף שמו. ומי שאומר פסוק כנ"ל הוא סגולה שלא לשכוח שמו --- . ויאמר אותו בשמונה עשרה קודם יהיו לרצון בסוף התפלה.

חברים נדפסו גם בקובץ החלכתי 'תחומין'¹⁹, ושם אף

נוסף:

...לאחר שהטרדתי את הספרן לבקש כל פעם מהדורה אחרת, הצלחתי לבטוף למצוא את המבוקש . . הספר נדפס בלמברג 1862 (פרט זה חשוב, שכן אותו מחבר הוציא יותר ממהדורה אחת של הספר, אך מבוקשי נמצא רק במהדורה זו).

— אלא שחברים עדיין אינם מדוייקים, מאחר ונכתבו ללא בדיקה מספיקה של מהדורות חספר. לחלן רשימה של 17 מהדורות נוספות — שראיתי — בחן נמצא ענין אמירת הפסוקים:

פירדא תנ"ג (כדפים פג, ב — פד, ב)

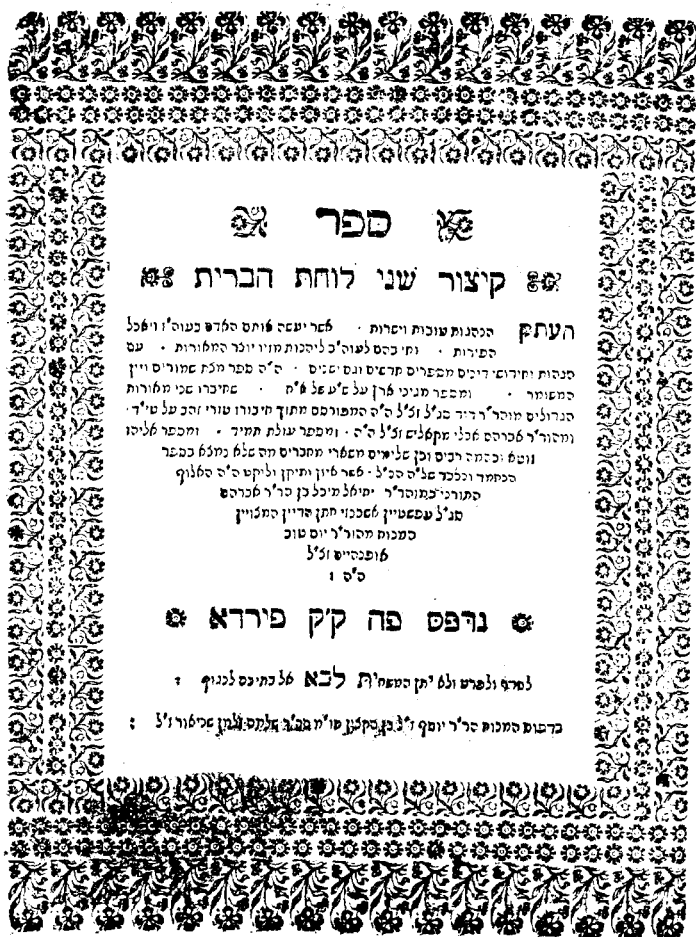
פירדא תנ"ו (כדפים קז, ב — קח, ב)

אמשטרדם תס"א (כדף קטו, א-ב)

אמשטרדם תס"ז (כדף קטו, א-ב)

ברלין תע"ה (כדפים קך, ב — קכא, א)

פאקסימיליא (מוקטנת) משער הספר 'קיצור שני לוח[ן]ת הברית', שנדפס לראשונה — ללא ה"מהדורא בתרא" — בשנת תנ"ג בעיר פירדא. זהו המקור הראשון בו נאמר כי את פסוקי השמות אומרים "בשמונה עשרה קודם יהיו לרצון בסוף התפלה".

ספר

קיצור שני לוחת הברית

העתק הכנת עובות וחסות . אר יעשה אותם האדם כעוה' וזאכל הפירות . ומי כהם לעוה' כליהנות מויר וזכר המאורות . עם סנהות ויחידים ידוים ומבשרים מרשים וגם סנים . ה'ה ספר חכמת שמורים ויין המפורז . ומספר מענין ארן על ש'ע של א'ת . שמכירו שכן מאורות הגדולים מוהר' ר' דוד בנ'ל וז'ל' ה'ה המפורסם מתוך חיבורו טויר זכר על ס'יד ומוהר' אברהם אבלי מקאלים וז'ל' ה'ה . ומספר עולת תמיד . ומספר אליהו וטעם יכזהת רבים וכן שלימים משארי מחברים מה שלא נחלס כמסר הכתמר וככמד של'ה ס'כ'ל . אשר ליון ותיקן ולקוט ה'ה סאלוף המורכי' צמוהר' ימיאל מיכל בן כר' אברהם טנ'ל עששטיין אשכנזי מתן הדיין המצויין כעכות מהור' יוס טוב אופנהיים וז'ל' ס'ה ו

נרפס פה קק פירדא

למרה ולפרע ולע ימן המעמ'ית לכא אל כמים לכנוף :
 ב'רשום המכות הר' יוסף ז'ל' בן סקנת טו' מ'גב'ר אלמס' ולתן שילאור ז'ל' :

אמשטרדם תפ"ב (כדף קטו, א-ב)

אופיבאך תפ"ד (כדף פכ, א-ב)

פרנקפורט דמיין תפ"ד (כדף פד, א-ב)

פרנקפורט דמיין תק"ה (כדף פ[ט], א-ב)

לעמבורג תקנ"ב (כדף צ, א-ב)

אוסטרהא תקט"ד (כדף פח, א-ב)

פולנאה חש"ד [לפני שנת תק"פ] (כדף צ(ח)[ו], א-ב)

סדילקאב תקצ"א (כדף פ, א-ב)

סדילקאב תקצ"א (כדף האחרון — הדפים לא מסומנים)

סדילקאב תקצ"ג (כדף פ, א-ב)

שקלאוו תקצ"ה (כדף פ, א-ב)

לכוב תרי"ט .

(החל מחמחדורה השני, פירדא תניו, נוספה גם "מחדורה
בתרא")

בכל מחדורות אלו נמצא לפני הקטע על אמירת הפסוקים כשמות
חאנשים קטע בענין אחר:

שמעתי מחכם אחד ממדינת פולין מה שראה שפעם א' הי' צרה
גדולה ב"מ [בר-מינן] על העיר ואמר החכם שלה[ם] שיאמר
כל א' וא' אותן פסוקי תהילי' באותירי' של שם אותיות העיר
ר"ל ע"ד משל אם העיר נקראת רוטינבוג יאמרו כל הפסוקים
שבתהילים המתחילים באות ריש ואחר כך כל הפסוקים
שמתחילין באות וא"ו ואח"כ כל הפסוקים שמתחילין באות
וא"ו ואח"כ פסוקי' שמתחילין באות ט' וכן כולם עד גמירא
והיא סגולה אמיתית]ת בעזרת האל י"ת ואמר אותו החכם שכן

הוא קבלה בידו ממקובל גדול שזהו סגולה לכל הצרות שלא יבואו השי"ת ישלח לנו נזר ראשינו ויקבץ נדחינו, ויבנה לנו בית קדשינו ותפארתינו, אמן וכי"ר.

ואילו במהדורות אחרות מסיים קטע זה את הספר — **בהשמטת** הקטע שאחריו המדבר על פסוקי האנשים — ואלו הן (שש שראיתי, מלבד המהדורות החדשות שנעשו על פי מהדורות אלו):

זאלקווא תק"ל (מסתיים ברף [צ], ז, ב).

זאלקווא תקנ"ה

זאלקווא תקס"ד (מסתיים ברף פח, ב).

פאריצק תקע"ה (מסתיים ברף פט, א).

זיטאמיר תרי"ד (מסתיים בעמוד 152).

ווארשא תרל"ט (מסתיים בעמוד 186).

את ההשמטה יש לתלות במדפיסי רוסיא, שכידוע לא נמנעו לעתים אף לקצץ בטקסט לפי חישובי הוצאות הדפוס. יתכן כי המדפיס הראשון — זה של המהדורה שנדפסה בזאלקווא בשנת תק"ל — "לא הסתדר" עם מספר הדפים של הספר והחליט להשמיט בשל כך את הקטע האחרון. בעקבותיו צעדו המדפיסים שקבעו את מהדורותיהם על פי ההוצאה הזו ונמצא כי טופס מדפוס שכזה היי לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א (ולפני בעל הילקוטי מהרי"ח²⁰).

עוד יש להעיר כי בהעתקת הקטע דלעיל מהספר קשלי"ה, עיי דב רוזן, הושמט המשפט (קודם: "...ויאמר אותו בשמונה עשרה"):

וכספר בן ציון נדפסו שמות הנלקטי ע"פ רוב שמות בן אדם ע"כ אמרתי כלכי להעתיקם הנה לזכות בו הרבים.

ומאחר ואף ספר זה — 'בן ציון' לרי יוסף ב"ר אלימלך, נדפס פעם אחת באמשטרדם בשנת ת"נ — אינו מצוי כ"כ, אעתיק את המופיע שם (בדף לג, ב) תחת הכותרת "חושבי שמות"²¹:

בספר כוונת האר[ן] י ז"ל²² איתא [ב]זוהר שצריך כל אדם לחשוב שמו ולזכור תמיד באיזה פס[ו]ק שהוא ראש פסוק ראש שמו וסוף פסוק סוף שמו, ובענין חכוט הקבר הרשעים אינם יודעים שםם בקבר ומכין אותם מכות אכזריות עד שיגידו שםם והם אומרים ומעידים עלינו שמים וארץ שאין אנו יודעים שמינו, וחמצא כל א' מישראל מלבד שם שקראו אותו אביו ואמו והוא נרשם למעלה בכסא כבוד וכן הוא יקרא למעלה כי אין הדברים באקראי כי הקב"ה מזמן אותו השם בפיו אביו ואמו, לכן ר' מאיר ור' יהושע מדייקין בשמא מלבד אותו השם שיש לו בקליפה נמצא שיש באדם א' בקדושה וא' בקליפה מצד זוהמת נחש. לכן הרשעים אינם יודעים שםם, אך הצדיקים אינם צריכין לכך ושמעתי מהמקובלים שכל א' בחייו ימצא לשמו איזה פסוק מהתורה או מגביא[י]ם וכחובים שיתחיל ראש הפסוק ראש שמו וסוף הפסוק סוף שמו, וכן תמיד יהא שגור בפיו שלא ישכח כל ימי חייו ונלע"ד מכ"ש כשיתחיל שמו ומפורש בפסוק כמו שלום, שלום רב לאוהבי תורתך וכו'.

בספר תר"א מצאתי ז"ל מהר"ר הירץ שתיקן פי' על סידר עשה סימן לשמו פסוק זה (נדבו) פי רצה נא ה' ומשפטין למדני) על שמו נפתלי בקדושה.

ואני מגיד משרים, לקטתי באמרים בתורה בנביאים בכתובים מקצת שמות בני ישראל, לכל א' כשמו, כן יהא בפס[ו]ק רשומו, ובשעה שהשעה צריכה לכך יכול להשיבו לבעל דבבו ובשלום ינוח על משכבו, ויאמרו המלאכים בשלום בא יבא.

בסיום רשימת השמות נוסף הקטע:

נשלמו חושבי שמות בעזרת נותן עוז ותעצומ[ו]ת. וזה כוונת הפס[ו]ק וזכר צדיק לברכה ר"ל הצדיק עושה לשמו זכרון איזה פסוק להיות שגור ורגיל בפיו שמו בקדושה להיות משיב לשואל בקבר אבל שם רשעים ירקב שאינם מקפידין ודואגין על זה על כן החכם עיניו כראשו לב חכם ישכיל על פיהו...

ועל כך יש עוד להעיר:

(א) במה שמציין לספר יתרי"א — לעי"ע לא הי' בידי הפנאי לברר לאיזה ספר כוונתו (יתורת אמת?).

— אך לפי המצויין בסוף התחלים שעם פירוש ימשפט צדקי, ששם²³:

מסידור הנחמד של ה"ה ר' נפתלי הירץ זצ"ל קבלה בידינו אשר פסוק המתחיל בשם איש דהיינו כמוני ששמי נפתלי נ' בראשו י' בסופו והיינו פסוק נדבות פי רצה נא ה' ומשפטין למדני. טוב להזכירו בדרך ההולך או עסק את עמיתו הן בלימוד הן בכל חפץ.

הרי שאת הדברים הללו כתב הרי' נפתלי הירץ הנ"ל בסידורו.

ואכן, בדקתי בסידור המקובל הרי' הירץ שייץ זצ"ל — נדפס לראשונה בעיר טיחינגן בשנת ש"כ — ושם, ב"הקדמה" לתפילת שחרית [אחר "ישתבח", ריש דף לה, א], הובא הפסוק "נדבות פי רצה נא ה' ומשפטין למדיני" ואחריו נכתב:

קבלה בידינו פסוק המתחיל בשם איש כמוני נ' בראש וי' בסוף טוב להזכירו בדרך ההולך או עסק את עמיתו הן בלימוד הן בכל חפץ, גם בפסוק זה נמצא שמי נפתלי טריוש.

כך שהו לכאורה המקום הקדום ביותר בו נמצא ענין אמירת פסוק לפי השם.

(ב) בענין ההעתקה שבספר קשלי"ה מהספר יבן ציון:

(1) הפסוק "נדבות פי וגו'" לא נרשם ביבן ציון בתוך רשימת השמות ונוסף בקשלי"ה כנראה ע"פ ההקדמה הנ"ל.

(2) הפסוק המסיים את רשימת השמות בספר קשלי"ה (בכל המהדורות שבהם ענין הפסוקים) הוא לשמות "שלמה, שמחה, שמעי, שמרי". זהו אמנם הפסוק שנדפס בספר יבן ציון בסוף העמוד (לח), (א) ונראה כסוף הרשימה, אלא שבעמוד שאחריו (עמוד ב) ממשיך בפסוקים לשמות שניאור ושבתי — אך אלו נשמטו בהעתקה לספר קשלי"ה.

פאקסימיליא משער סידורו של המקובל הרי הירץ שיץ זצ"ל,
שנדפס בשנת ש"כ בעיר טוהינגן. זהו המקור הראשון לאמירת
פסוק המתאים לשם האדם.

מלוא

חמדת דעה

אה יו במים לים מרבים |

תלמוד קודם תמנה על הסנה עם כול צבא ועוד
 מי עד קבלה אשר מינה וליקט זרין ודען תהיה כי
 הירץ א"ל חסד טוב וזכר שאי הכהיה ויפול עין
 וקצת מונח המבליב גרמיש להקדילת קנת המלמ
 ההתחבות והקבלות כמו שפלה אות' הסנס סנדל
 דרשם ז"ל לשון מלול ודרך לבוש התביל וכדי שלא יזכר
 זאת ההקדמת צמח' לשון' להנאום המל אחרת כמו שפי
 דשי' ב"ספי' עליוס וינדר אתנס אלל הקדמתו מחדר
 כזהולל נרות סמאסיות וזס אמן נך ארץ
 מקודס נמלת 'צו ודעס
 בונתן להוטח
 א
 נדכס פה טיחמון ע"י חסדר אליעזר דר
 הירץ זל יוסף בן הד"ר נפלא זל
 אה"אך לכך

ג) בנוגע לפסוקים לשמות נשים: להעיר כי לספר קשלי"ה יש תרגום אידי, בשם 'עץ חיים' — אף הוא נדפס במהדורות רבות²⁴. במהדורה שנדפסה בשנת תק"ס בהעלמת מקום הדפוס — שאף ברשימה לשמות האנשים יש בה שינויים מהקשלי"ה, כמו הוספת פסוק לשם באות ת (תנחום) — נוסף גם (בדף נב, ב): "ואלו הן שמות הנשים" ולאחר מכן רשימה של פסוקים לשמות נשים.

ד) בנוגע לציון כ"ק אדמו"ר שליט"א — באגרתו שנעתקה לעיל — לפסוקי השמות "יוסף" ו"יצחק":

...הפסוקים ה' יגמור בעדי גוי' יוציאם מחשך גוי' (אף שיש סי' רשום לשם יצחק: "א סכותה גוי' נשק).

— הכוונה ב"סי' רשום" היא כנראה על-פי הנרשם ברשימה שביבן ציון (ומשם לקשלי"ה ולמעתיקים משם) לשם "יצחק": "ה' אלקים עוז ישועתי סכותה לראשי ביום נשק", ומכאן לכאורה שאין קפידיא דווקא באמירת הפסוקים שנמצאו ברשימה זו.

לעומת זאת כדאי לציין כי הפסוקים לשמותיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הנאמרים בכל יום²⁵, כפי המופיע באחת מאגרותיו²⁶:

הפסוקים לשם מ"מ הם: מאור עינים ישמח לב ושמועה טובה חדשן עצם, מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל.

— הרי שהפסוק הראשון הוא כפי המופיע ברשימה שביבן ציון (ובקשלי"ה) ליד השם "מנחם" ואף הפסוק השני מופיע שם ליד השם "מיכאל".

אעפ"כ מובן שהרשימה שבספרים הנ"ל אינה מלאה, ועדיין צ"ע איך לנהוג בשמות שאינם מופיעים שם דוגמתם (לדוגמא: שמות הנכתבים כשבסופם האות אל"ף — כמו בשם "מושקא" וכיו"ב), האם ניתן להחליט לבד על שם הפסוק הנבחר או שצריכה עכ"פ להיות בזה איזו מסורה²⁷.

1. נדפסה בחוספות לילקוטי שיחות' כרך יד ע' 227, 'תשובות וביאורים בשולחן ערוך' (ע' 78 במהדורת תשמ"ז), 'אגרות-קודש' כרך ב' אגרת תד לכאורה ח"י צריך מקומן של אגרת זו וזו שלפני' לחיות אחר אגרת תח'.

2. על אי שייכותו של רשימי למנהג זה — כספק המובא בהמשך האגרת (ענייני) — ראה הנסמן בספר 'אחלי שם' חניל הערה 16 ע' 201. 'הערות וביאורים' (אחלי-תורה תשס"ג) גליון מ (קפט) ע' יב.

3. בספר 'אלי רבאי' (וולצבאך תקי"ז) סימן קכב ס"ק ג כתב (לט, א):
 "כתב ב"י טוב לומר פסוק אי מן התורה או מנביאים או מכתובים קודם שיאמר
 יהיו לרצון המתחיל בשמו וסיים בשמו" — וראה מ"ש ע"ז ביארות חיים'
 (סיגעט תרנ"ח) ס"ק ד: "ועי בספר כרם שלמה שכי בשם חב"י דטוב לומר פסוק
 אחד מן התורה או מנביאים וכתובים קודם שאמר יהיו לרצון המתחיל בשמו
 וסיים בשמו עכ"ל ואני יעתי ולא מצאתי בבית יוסף כאן שום רמז מזה
 ואולי כוונתו על איזה ס"א [ספר-אחר]". ולכאורה חי מקום לומר שהמדובר
 בט"י וצריך לחיות "בי"ע" כשהכוונה לספר 'בן ציון' — ראה להלן — שהלשון
 שם מתאימה קצת למובא כאן: "... איזה פסוק מהתורה או מנביא[ים] וכתובים
 שיתחיל ראש הפסוק ראש שמו וסוף הפסוק סוף שמו", אלא ששם לא הוזכר
 שצריך לאומרו קודם "יהיו לרצון" (דבר שחוזר לראשונה רק בקשלי"ח, ראה
 להלן).

4. ראה להלן הערה 20.

5. ראה לקמן הערה 23.

6. בספר 'חזקיהו' — ל"ז זכר"י ב"ר יעקב סימנר — הודפס בהומבורג שנת
 תשי"ט נאמר (יב, ב - יג, א): "וקודם יהיו לרצון סגולה שיאמר פסוק
 המתחיל באות משמו ומסיים באות משמו כמו זכר"י פסוק זכור רחמ"ן ח'
 והסדך כי מעולם המה ועיי"ז לא ישכח שמו בשעת יום הדין".

(במהדורות האחרות: ווילמרשדארף תפי"ט — דף יב, א. הוראדנא תקס"ח —
 י, א. זיטאמיר תרי"ד ע' 7-26. בבמה דפוסיס נחלק הספר לבי חלקים ובחס
 נמצא הענין בחלק א: במהדורת המ"ד תרי"ט — ה, א. המ"ד תרי"א — ז, ב) [ב
 לבוב תרי"א — ז, ב].

7. 'עבודת ישראל' — תפלות וברכות לכל השנה — חד"ר זליגמן בער,
 רעדעלחייס תרכ"ח.

8. ביסדר תפלת נהור"א — "והוא סדר תפלת מכל חשנה כמנהג ספרד" —
 [לבוב] תקמ"ח, סופ"ח, (וב, ב): "סגולה שלא ישכח שמו ליום הדין יאמר
 קודם יהיו לרצון פסוק המתחיל באות משמו ומסיים באות אחרון משמו ועיין
 מזה בק' שלי"ח".

9. בנוסח חניל (בהערה הקודמת) נדפס גם בסדורי תפלת נהור"א השל"ם
 (המהדורה הראשונה שראיתי) — ונדפסה בשנת תקע"ח [בשקלאוו] ושם בדף כד,
 ב).

10. לעי"ע לא ראיתי מציינים לו.

11. לחרי ישראל חיים פרידמאן, אבדק"ק ראווב (סיגעט תרי"ט). חלק
 ראשון פה, ב.

12. בלק"ש ובתשובות וביאורים שם.

13. ע' 724.

14. כך גם ביספר המנהגים' (ברוקלין תשכ"ו) ע' 12 שמציין בשוח"י:
 "ב"י קיצור שלי"ח בסופו".

15. בדקתי מהדורות: 'ירושלים תשי"ב, תשכ"ט. נ"ג. תשל"ח... (?) תשמי"ב.
 עוד בניין זה ראה בגליון 'הערות וביאורים' חניל בהערה 2.

16. ירושלים תשמ"ב, ע' 201-202.

17. אציין כי בשבועון הנ"ל (מיום ט' אייר תשכ"ו), במדור "מכתבים למערכת", עסק הנ"ל רק בבידור שייכותו של רשימי למנהג זה. מכיון שלא חוזרת ש' הפני' למציאת המקור בשלייה לא הופענו על כך בגליונות הבאים "תשובות".

18. חברים אינם מדויקים — ראה לחלן ברשימת המחזורות בתן נמצא ענין אמירת הפסוקים.

19. כרך י, תשמ"ט, ע' 143-145.

20. ולחעיר שאף בטופס שלפני חר"י סופר, בעל כף-החיים, נעשתה החשמתה הנ"ל, שחרי מציין בסימן קכב ס"ק יא (בכרך ב', ירושלים תע"ג) למובא בסדור נחורא השלם ומוסיף: "ועיין קשלייה אות הק' בעניני גיהנם", ששם חוזר רק ענין שחת השם אך לא ענין אמירת הפסוקים.

21. "על שם שכתוב (וזכרון ליראי ה' ולחושבי שמו), ואע"ג דקאי על חקב"ה מ"מ נוכל לומר דקאי על שמו של אדם ג"כ התורה נדרשת ע"י פנים לתורה כפטיש יפוצץ סלח".

22. לע"ע לא מצאתי חענין המובא כאן — "שצריך כל אדם לחשוב שמו..." — ביספר הכוונות' לחארז"ל (הנכתב ע"י תלמידו הר"מ טרינקו ז"ל), אלא המובא שם ב"סוד חבוט הקבר" (במהדורת קארעץ תקמ"ד בדפים סא, א - סב, ב):

"ענין חבוט הקבר מה ענינו (וה)ענין הרשעי' שאינם יודע[ים] ששם, דע ונמצא כי כל אדם מישראל מלבד חשם שיש לו שקורין אותו אביו ואמו הוא נרשם למעלה בכטא הכבוד וכן הוא נקרא למעלה כי אין הדברים באקראי כי הבי"ח הוא מזמין אותו חשם בפיו(ו) אביו ואמו שיקראוהו כן ולכן ר' מאיר ר"י יחושע בן קרחא חוו בדקי בשמאי וכו'. . . נמצא כי חשם שקורין לו אביו ואמו הוא חשם של נשמת תאדם דקדושה. והנה מלבד זה כנגד זה חשם יש שם אחר גם כן אל אותה חקליפה . . . הנמשכת מן זוהמת הנחש . . . והנה זהו סוד משארז"ל כי הרשעים אינם יודעים ששם בנחנים ומכים אות' מכות גדולות עד שיאמרו שמי' והם אומרים מעידים עלינו שמים וארץ בפני יוצר העולם שאין אנו יודעים שמותינו, וכפי הנראה הוא דבר זר כי מה יתן ומה יסיף אם יודעי' ששם אם לאו עד שחם מקבלים מכות גדולות על דבר זה עד שחם מעידים עליחם שאינם יודעים ששם, אך ענינו דע כי יש מציאות אי שלא יצטרך האדם אל חבוט הקבר אחר מיתתו והוא כי אם האדם בחיותו התחלים בעחי' ח"י יכול להשיג ולידע חשם של אותה קליפה שעמו איך נקרא ואז משיג לידע למה נקרא שמו כך . . . ובזה תבין ענין הרשעים אינם יודעים ששם פי כי תצדיקים אינם צריכים לידעי' שם זה כי ע"י מעשיחם מדקדקים ומפרידים אותה חקליפה מהם..."

23. המחזורת הראשונה נדפסה בשנת תק"צ [בברסלא] ושם מופיע חענין בדף שח. במחזורת פרעסבורג 1860 מופיע חקטע בדף י, ב (במהדורת ווילנא תרכ"ד הוא בע' 19) ונרשם לפניו: "שייך לסוף משפט שצדק". בכמה מחזורות התחלים שעם פירוש זה — כמו מהדורת ווילנא תרמ"ח — נשפט חענין לגמרי. במחזורות נ.י. חשי"ד הוא מופיע בעמוד האחרון, ואילו את המחזורת שבה הוא מופיע בע' 212 — כמצויין באגרת כ"ק אדמו"ר שליט"א דלעיל — לא ראיתי.

(מחפרוש 'משפט צדק' נתקן גם בספר 'טעמי המנהגים' עניני תפלה אות צ.)

24. רשימה של 41 מחזורות (!) מתרגום זה נדפסה בייזווא בלעטער' כרך 36 ע' 312-318 [העתקה משם: נ.י. תשמ"א, ע' 224-213. העתקה עברית: שם תשד"מ, ע' 363-351].

25. ראה יגרות-קודש' כ"ק אדמו"ר שליטי"א כרך חי ע' יח: "במ"ש אודות המנהג לומר בסיום תפלת שמו"ע מסוק של חשם וכ"י כמה מחחסידים נהגו לומר לפני יהו רצון חפסוק השי"ך לשמם וכן חפסוק השי"ך לשם כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקלחה"י נב"מ ז"ע"י.

— וראה גם 'ספר המנהגים' ע' 12: "כמה מחחסידים נוהגין לומר בסיום דשמו"ע גם חפסוק של שם האדמו"ר" [ושם בשו"יג נסמן שזו הערת כ"ק אדמו"ר שליטי"א, עיי"ש. אמנם מה שחוס"פ העורכים שחוא "מיוסד עמ"י דברי הצי"צ חפסוקים שם", אינו מדויק, ושייכים הדברים למובא ביספר המנהגים' ע' 23 ולשו"יג שם].

26. יגרות-קודש' כרך חי ע' י.

27. תר"י דב רוזן ז"ל הדפיס בשנת תשכ"ו ספר מיוחד בשם 'פסק לי שמך' (נדפס מאז בכמה מהדורות) ובו רשימת פסוקים לשמות נוספים, אך חספר יועד לשמות "עבריים" בלבד.

לעילוי נשמת

מרת רחל ע"ה

בת ר' יהודה זעליג ורחל ע"ה

מארלאוו

נפטרה ח' תמוז תשל"ג

נדפס ע"י בנה

הרה"ג הרה"ח התמים הרב ר' יהודה קלמן ומשפחתו שיהיו

מארלאוו

שירותי מחשב וחנות סדר הדפוס "סדרית" - באדיבות
MIDWOOD COMPUTER CENTER
מרכז המחשבים של חסידי חביד בברוקלין
1634 Coney Island Ave. Booklyn N.Y. (718) 692-2211